

De "Semse" kroniek

Afgiftekantoor 1980 Zemst
Tijdschrift - 13de jaargang
December 1997 - nummer 4

Verantw. uitg.: Heemkring "De Semse" vzw p/a: Vredelaan 48 - 1982 Zemst

Heemkundige Kring

"DE SEMSE"

Vereniging zonder winstgevend doel

Opgericht in 1985

Identificatienummer 23403/86

Zetel: Schranshoeve
Stijn Streuvelslaan 92/1
1980 Zemst (Epepegem)

Briefwisseling: Vredelaan 48 - 1982 Zemst (Weerde)

Internet - [http://www.tornado.be/-marc alcide/semse/Semsmenu.htm](http://www.tornado.be/-marc_alcide/semse/Semsmenu.htm)

Lidmaatschapsbijdrage 350 fr. of een vrijwillige bijdrage
geeft recht op...

verzending van 4 tijdschriften,
gratis toegang tot voordrachten en tentoonstellingen,
speciale tussenkomsten bij uitstappen.

**BENT U REEDS LID VAN "DE SEMSE" ?
BESTE DANK.**

BENT U NOG GEEN LID?
overtuig U dan van onze werking en doe vandaag nog uw storting
op het nummer 001-2183660-72

Colofon

”De Semse” kroniek
Driemaandelijks tijdschrift

13de jaargang - nr. 4 - december 1997

Bestuur:

Mannaerts Alfons
Floridor Gustaaf
Vanderbeken Colette
De Blander Walter
Deboeck Elisa
Boschmans André
De Broeck Roger
Stas Nanou
Tuyaerts Dominique
Vermeulen Marie-Louise
Vandermeiren André
Van Relegem Louis

Redactie en coördinatie:

Walter De Blander
Colette Vanderbeken

Inhoud:

- Woord vooraf.
- Verslag 1997.
- De Zonnewijzer (Basisschool Weerde)
Uit de thematentoonstelling sept. 1997
- Voordracht “Madame est servie”.
- Genealogisch weekend okt. 1997.
- Jeugdige criminelen in de 17de en 18^{de}
eeuw in Mechelen.
- Middeleeuwen tot de Franse Revolutie.
- De 4 Kortenbergse heemkringen
op Internet.
- Den drogen Guillotine.
- Hoe men dank zij ‘Ome Adolf’ op kosten
van de prins een schitterende tocht
door Europa maakt.
- Geschiedkundige en genealogische
websites van Marc Alcide.
- Pers

Verantwoordelijke uitgever : Heemkring ”De Semse”
D/1997/7982/2

Woord vooraf.

We hopen en wensen dat u een prettig
en goed jaar achter de rug hebt?
Misschien, hebt u een droom kunnen
waarmaken, zijn uw stoutste verwachtingen
uitgekomen.

De twaalf maanden van 1997 zijn weeral
voorbij! Gedaan!
Ook al is het jaar voorbij, toch ontbrak
het niet aan gebeurtenissen, zelfs tijdens
de vakantie bruiste de heemkring
“De Semse” van activiteiten.
Een aantal bladzijde van onze kroniek
maakt er melding van.

1998!

Ieder begin betekent nieuwe perspectieven,
Welgemeende voornemens, kritische evaluatie
en het belangrijkste selecteren we voor de
ingeslagen weg.
Met onverdroten ijver zullen we ons met een
sterk bestuur blijven inzetten voor de
heemkundige kring “de Semse”

Het reilen en zeilen voor het komende jaar zult
U in deze “*Semse kroniek*” kunnen lezen. Iedere
aanpassing tijdens het lopende jaar zal u bijtijds
mede gedeeld worden.

**We wensen u allen, voor het nieuwe jaar 1998,
vele mooie, deugddoende momenten en kracht
en steun in moeilijke momenten.**

Het bestuur.

Prettige Kerstdagen

Gelukkig Nieuwjaar

Verslag 1997 - 13de werkjaar Heemkring "De Semse"

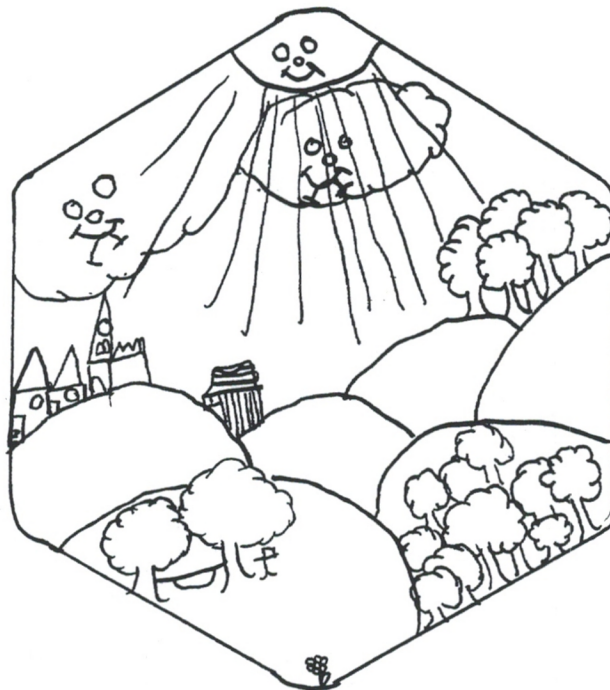
- 9 januari Bestuursvergadering.
- 16 januari Deelname aan de uitreiking diploma's te Plankendael "*cursisten natuurgids*" ingericht door het Centrum voor Natuur en Milieu Educatie.
- 29 januari Bespreking met Mevr. Brouns van de bibliotheek Vlaams-Brabant te Leuven.
- 30 januari Werkvergadering.
- 1 februari Bezoek aan de expo te Antwerpen "*Het volk te voeten uit. Naturalisme in België en Europa*".
- 2 februari Bestuursvergadering (sluiting cafetaria)
- 6 februari Deelname aan de cursus van de Koning Boudewijnstichting "*Monumenten-zorg- eigentijds project*" in de Beursschouwburg te Brussel.
- 27 februari Deelname aan de cursus van de Koning Boudewijnstichting te Brussel over "*Ontwikkeling van een Cultureel instrumentarium*"
- 27 februari Algemene statutaire vergadering met voordracht door Roger Van Kerckhoven. "*Waarom de oerparochie Zemst ontstond*".
- 2 maart Aanwezigheid op de devotionaliabeurs van Erf en Heem te Sint-Kat.-Waver.
- 6 maart Voorbereiding van het bezoek aan de Waalse burens van Beauvechain. Bezoek aan het kasteel van Coulemont.
- 7 maart Bestuursvergadering met de toekomstige uitbaters van het cafetaria.
- 8 maart Deelname te Leuven aan de ontmoetingsdag van V.C.M. over het thema "*Kerkelijk Erfgoed*".
- 13 maart Deelname aan de stichtingsvergadering van de heemkundige kring van Steenokkerzeel op het kasteel van Ham.
- 15 maart Deelname aan de cursus te Goetsenhove-Meer over "*Bieten- en aanverwante- teelten in Haspengouw*"
- 16 maart Aanwezigheid op de ontmoetingsdag over devotionalia te Waalre (Nederland).
- 23 maart Deelname aan de ontmoetingsdag over familiegeschiedenis te Beerse-Vlimmeren.

- 24 maart Bestuursvergadering en ondertekening van het kontrakt met cafetaria-uitbaters
- 27 maart Deelname aan de cursus van de Koning Boudewijnstichting te Brussel over "*Erfgoedgidsing in cultureel perspectief*"
- 27 maart Werkvergadering.
- 6 april Bezoek aan het "*Onbekende*" Leuven.
- 22 april Deelname vergadering "*Open Monumentendag*"
- 24 april Werkvergadering.
- 26 april Deelname aan de cursus "*Pers en communicatie*" te Affligem.
- 27 april Deelname aan het congres van V.V.F. Leuven.
- 28 april Opening met receptie van het cafetaria van de Schranshoeve..
- 1 mei Bezoek aan de tentoonstelling "*Chromo's, met collecties van Gullivers reizen enz...*" te Grez-Doiceau. Bezoek te Waals-Brabant van Archennes tot Hamme-Mille.
- 5 mei Interview door Mevr. Vande Sype van BRTN 2, over de werking van de Heemkundige kring "*de Semse*".
- 11 mei Wandeling "*Het Schom, De Donk en Releghem - Natuurgroei in de Zennevallei*"
- 18 mei Deelname aan het "*meifeest*" in het Hof van Riemen te Heist o/d Berg.
- 21 mei Bezoek aan de tentoonstelling "*Vlaamse Miniaturen*" te Antwerpen.
- 25 mei Medeorganisatie en deelname aan de "*kastelendag*" van Midden-Brabant.
- 26 mei Werkvergadering
- 26 mei Deelname vergadering "*Open Monumentendag*".
- 27 mei Voordracht "*Geweld in de mens en in de media*" door L. De Lentdecker.
- 29 mei Deelname aan de infoavond "*Cultureel erfgoed*" georganiseerd door de provincie Vlaams-Brabant te Haasrode.
- 1 juni "*Open dorp*" bezoek aan heemkring Hombeka ter gelegenheid van hun 15 jarig bestaan.
- 14 juni A.C.V.-Heverlee werd gegids door Zemst.

- 14 juni Deelname aan cursus te Landen over "Geologie".
- 23 juni Werkvergadering.
- 26 juni Bespreking met Jeroen Moens/Ring T. V. betreffende het programma de "Ring Rond"
- 29 juni Zomerreis Taxandriamuseum te Turnhout, Baarle-Hertog en Baarle-Nassau.
- 29 juni Tehuis-Kerkstede uit Oostnieuwkerke bezocht Zemst.
- 30 juni Werkvergadering
- 1 juli Bezoek aan Brussel "Grote-Markt en Karel V en de Ommegang".
- 5 juli Deelname aan cursus "Europese Volksmuziek en muziekinstrumenten" en uitreiking diploma's te Gooik door de heer Herman Anthoons.
- 6 juli Deelname aan de Guldensproenviering met de voordrachten door Lea Vavedin "In Vlanderen blinkt de hemelblauw" Guido Gezelle 1858 Lorien Mertens "Redelozen verzen" Daan Zonderland 1952
- 17 juli Bestuursvergadering.
- 28 juli Werkvergadering
- 18 augustus Werkvergadering te Keerbergen "Heemkring de Botermolen"
- 19 augustus Deelname vergadering "Open Monumentendag"
- 21 augustus Werkvergadering "tentoonstelling arbeid"
- 25 augustus Werkvergadering "tentoonstelling arbeid"
- 30 augustus Bezoek tentoonstelling "Rijmenamse bevolking 150 jaar geleden"
- 1 september Opstelling tentoonstelling "arbeid"
- 2 september "
- 3 september "
- 5 september Voordracht "Madame est servie, in dienst van de adel en de burgerij" Opening van de thema tentoonstelling met foto's "Mensen in hun arbeidsmid den". Een meidenkemer daterend van de jaren 1920 en ambachtelijke materia len zoals kant, tin, koper, ijzerwerk, schoenen, brood, dameskleren enz...
- 12 september Uitgenodigd op de persconferentie van de tentoonstelling "De ingenieuze neogotiek 1852-1925".
- 13 september Bezoek aan tentoonstelling "Nijverheid en Arbeid" te Vilvoorde

- 14 september Open-deur op de Schranshoeve met demonstratie van oude ambachten
En deelname aan Open-Monumentendag.
- 17 september Bestuursvergadering
- 30 september Werkvergadering "*tentoonstelling Arbeid*".
- 2 oktober Werkvergadering "*Genealogie*"
3 oktober Werkvergadering "*Genealogie*"
- 4 oktober Deelname aan het Colloquium te Bokrijk "*Een toekomst voor ons verleden?
Heem- en volkskundige museumparken of regionale netwerken van kleinere
heemmusea*".
- 4 oktober Genealogische namiddag in de Schranshoeve
5 oktober Idem
- 6 oktober Deelname aan de vergadering van het college van burgemeester en schepenen
betreffende de huidige beheersformule van de Schranshoeve met o.a. het
cafetaria.
- 12 oktober Deelname aan de ontmoetingsdag en de boekenbeurs van het V.V.F.
Mechelen te Lier.
- 15 oktober Deelname aan een cursus Geschied- en Oudheidkunde te Alken.
- 17 oktober Bezoek aan de expo "*Neogotiek*" te Leuven.
- 22 oktober Deelname aan een cursus "*Oud Latijn*".
- 24 oktober Uitgenodigd op de vooropening van de tentoonstelling
"*800 jaar domein de Spoelberch*" te Haacht (Wespelaar)
- 25 oktober Deelname aan "*Salon du Livre d'Histoire*" te Lasne (Waterloo)
26 oktober Idem
- 29 oktober Deelname aan cursus lezen van "*Schepenboeken van 1420 tot 1796*".
- 5 november Deelname aan cursus lezen van "*Notariaat 1650 tot 1796*".
- 6 november Bestuursvergadering met uitbreiding van het bestuur.
- 9 november Bezoek aan "*Postzegel en hobbytentoonstelling*" te Elewijt.
- 10 november Voordracht "*Jeudige Criminelen in het 18de-eeuwse Mechelen*".
- 11 november Sint-Maartenviering te Rijmenam.
- 12 november Deelname cursus "*probleemstellingen in de genealogie*".

- 20 november Vergadering te Erps-Kwerps "*project oude baan : Keulen-Boulogne, Sint-Truiden-Aalst, Leuven-Vilvoorde*".
- 21 november Vooropening van de kapellententoonstelling "*Langs deze weg zet gene voet...*" te Heist op den Berg.
- 22 november Deelname uitwisselingsdag V.C.M. over "*Verenigingen en het verzekeren van waardevol Erfgoed*" te Sint-Niklaas.
- 27 november Voordracht "*Het veranderd wereldbeeld - van de Middeleeuwen tot de Franse revolutie*".
- 4 december Werkvergadering "*voorbereiding Boerenkrijgjaar-1998*".
- 8 december Opstelling "*kerststal in het poorthuis*"
tot 12 december waar hij tentoongesteld blijft tot 4 januari 1998.
- 13 december Deelname aan studiebezoek aan Bree en Bocholt met de Academie voor de streekgebonden Gastronomie.
- 20 december Kersthappening te Kerkom.

De Zonnewijzer
Vrije Gesubsidieerde Basisschool
Pastorijstraat 15
1982 Weerde

Zoals u gelezen hebt in "*de Semse kroniek*" werd een boerderij afgebroken en kwam er een schoolgebouw in de plaats. Wellicht vernam u ook dat de nieuwbouw in gebruik werd genomen op 1 september 1997.

Uit de thematentoonstelling september 1997

Het meidenkamertje

De eigen kamer was de enige plek in huis waar de meid zich voor een paar uur kon onttrekken aan het alziend oog van haar meesters. Na acht of negen uur s'avonds, wanneer het werk van een doorweekse dag erop zat, trok de meid langs de diensttrap naar de bovenste verdieping. Meestal kon dit pas nadat ze van haar werkgeefster een seintje had gekregen dat ze kon gaan slapen.

Gewoonlijk was de dienstmeidenkamer op de zolderkamer, slechts weinigen kende de luxe van een salaapkamer op de eerste, tweede of derde verdieping. Op de plannen van de herenhuizen is de derde verdieping voorzien voor "*chambre de bonne*". In de kastelen was het op de hoogste verdieping meestal in een donkere gang met veel deuren, waarachter de eenvoudige meiden- knechtenkamerse zich bevonden.

Eenvoudig: een eenspersoonsbed, een stenen vloer, bloemetjesbehang, een kleerkastje of een rek met gordijn of een linnenkast met daarop een lampetkan en een waterkruik.

De voordracht “*Madame est servie, in dienst van adel en burgerij*”, gebracht door Diane De Keyzer op vrijdag 5 september 1997.

Dominique Tuyaerts
Elewijt

Reeds vele weken op voorhand was ik op de hoogte van de voordracht die Diane De Keyzer zou komen geven over haar boek “*Madame est servie*”. En evenveel weken op voorhand was ik op zoek geweest naar datzelfde boek. Ik kon toch onmogelijk weten waarover zij sprak, laat staan een verslag schrijven over haar voordracht zonder het boek ooit te hebben gelezen, dacht ik.

De grote lijnen van het boek waren mij wel bekend, maar daar hield het dan ook bij op. Spijtig genoeg kon ik het boek nergens meer vinden, en in de betere boekhandels raakte ik niet door gebrek aan tijd. Een andere rede waarom ik het boek graag had gehad, was dat ik het door Diane De Keyzer wou laten signeren. Een door de auteyr persoonlijk gesigneerd boek heeft volgens mij nog altijd meer waarde en heeft ook iets speciaals, iets echts. Groot was mijn opluchting toen ik zag dat zij een aantal exemplaren te koop bij zich had.

Diane De Keyzer was enkele jaren voordien, bij de publikatie van haar boek “*Madame est servie*”, op het VTM-nieuws te gast geweest, en op die manier heb ik haar voor het eerst gezien.

Het viel mij toen reeds op dat zij zo enorm gedreven over haar werk praatte, dat het mij boeiend leek haar ooit eens persoonlijk te ontmoeten. En toen Colette Vanderbeken haar op de Schranshoeve uitnodigde om een voordracht te geven over datzelfde boek, zag ik mijn kans schoon om niet alleen nota's te nemen voor dit verslag, maar ook om snel een korte babbel met haar te maken.

Het vergaderzaaltje van de Schranshoeve was reeds behoorlijk volgelopen toe Diane De Keyzer arriveerde. Ze had even moeten zoeken want ze was een verkeerde straat ingeslagen zodat ze volgens haar uitleg en onze interpretatie bijna op de Verbrande Brug moet hebben gezeten. Al bij al had ze toch een, volgens haar zeggen, een mooi stukje Epegem gezien. En wij fier natuurlijk, want alhoewel ik reeds 9 jaar in Elewijt woon, toch blijft Epegem, de plaats waar ik als kind ben opgegroeid, een dorp naar mijn hart.

Diane De Keyzer, die ik in het verloop van mijn verslag gemakkelijkshalve Diane zal noemen, begint haar verhaal bij haar grootmoeders en groottantes. Een tikkeltje hiemwee in haar stem doet mij vermoeden dat zij liever letterlijk in die tijd zou teruggaan dan dat zij dat momenteel op papier doet. Niettemin neemt zij ons mee in haar eigen teletijdmachine, en vliegen wij ongeveer anno 1914-1950 naar de tijd dat “*Madame est servie*” nog meermaals werd uitgesproken door de witte gesteven katoenen schorten. Vol emotie verhaalt zij over haar tante Fien, die franssprekende, exotische dame die haar liet kennismaken met roodgelakte nagels en gestifte lippen. Haar grootmoeders en groottantes staan voor Diane synoniem voor fierheid dat zij toendertijd zijn gaan dienen. Zij is blijkbaar altijd aangesproken geweest door die tijd, en het is pas na de dood van één van haar grootmoeders dat zij daadwerkelijk begon te graven in dat verleden. Want alhoewel zij reeds talloze verhalen had gegeten en gedronken, haar honger was nog steeds niet gestild. Diane zocht naar meer en ging naar de

bibliotheek, waar zij echter van een kale reis terugkwam. Blijkbaar had nog niemand, buiten een enkele thesis over “*de Gentse meiden uit de jaren '30*”, de moeite genomen om over die toch heel boeiende tijd iets neer te schrijven. Daarom besloot zij dat uiteindelijk zelf te doen. Diane's zoektocht naar getuigen moet voor haar een kruistocht zijn geweest. Niet iedereen stond te springen om te getuigen over die soms zo beruchte periode uit hun vroege leven. Niet iedereen keek met fierheid terug op hun tijd van onderdanig zijn en knikken voor “*monsieur et madame*”. Ook was er niet altijd een vergelijk te maken met het huishouden van het Engelse feuilleton “*Upstairs Downstairs*”, dat het leven van de bourgeoisie en hun huispersoneel toch tamelijk rooskleurig had afgeschilderd. Tevens zat Diane verveeld met het probleem waarmee elke genealoog onder ons wel eens te kampen heeft als hij opzoeken wil doen, dat we rekening moeten houden met een tijdspanne van honderd jaar waarbinnen we geen inzicht mogen hebben in documenten of aktes, vanwege het recht op privacy.

Via buurvrouwen van de beenhouwer en tantes van de bakker kwam zij toch aan een aantal namen van mensen die ooit hadden gediend, of werd gewezen op kinderen van ouders die ooit bij de adel of bij rijken in dienst waren geweest. Tevens plaatste zij een advertentie in een aantal dag- en weekbladen, waar gelukkig toch reactie op kwam. Ook trachtte zij in contact te komen met werkgevers die ooit personeel in dienst hadden gehad, maar dat bleek een heel stuk moeilijker te zijn.

Diezelfde *adel of nouveau riches* zagen er het nut niet van in om in hun boeken te laten kijken en hielden alles veel liever tussen hun vier muren, soms terecht en soms onterecht. Ook ware, er mensen die wilden getuigen over hun wedervaren onder voorwaarden dat ze in het boek zouden worden vermeld onder een schuilnaam, waar Diane mee instemde. Het is begrijpelijk dat sommige meisjes (en ook jonge mannen) niet graag uitpaktten met wat hen toentertijd allemaal is overkomen. Want er zijn positieve verhalen opgetekend, maar evenzeer ook droevige verhalen, verhalen waarvan de haren op je armen recht op gaat staan.

Meisjes die door hun meneer of “het zoontje” werden misbruikt, of erger nog, door medepersoneel, en die met kind en al op straat werden gezet, of in het beste geval werden uitgehuwelijkt aan de chauffeur.

Als je met je “*gat in de boter*” viel mocht je beneden hetzelfde eten als boven en werd je verzorgd als je ziek werd. Maar de achterkant van de medaille bestond evenzeer. Werd je ziek, kon je je plaats wel op je achterwerk schrijven, want er bestond geen ziekteverzekering voor huispersoneel. Als je het geluk had een zus te hebben kon zij je plaats innemen, zodat het geld toch in de familie bleef, maar anders ging het inkomen van het gezin drastisch naar beneden.

Maar dan had de pastoor van het dorp weer werk, want die was toch al zo druk doende met voor ieder zijk gezin meisjes te ronselen in ruil voor een goed maal, die hij samen met de notaris en den “*doktoor*” na de zondagsmis in de kapel van het kasteel bij meneer den Baron ging eten. Hij en de nonnekes waren hier immers goed voor geplaatst. Zij wisten als geen ander wie braaf, proper en vroom was en wie niet. Kon je van de pastoor geen goede referenties loskrijgen, en kwam je bij de nonnekens ook niet verder, dan kon je nog altijd bij de bakker of de beenhouwer om de hoek gaan horen of zij niemand wisten die een meid zocht. Of moeder ging zelf voor dochterlief een betrekking zoeken bij een plaatsingskantoor.

Sommige moeders vonden het een goede partij dat dochterlief kon gaan dienen, want dan leerden ze tenminste nog goede manieren en frans, en ze brachten ook nog geld in het laadje.

Het gebeurde ook dat madame de barones bij het gezin op bezoek kwam om één van de dochters te claimen. Als fiere moeder kon je niet anders dan instemmen met het verzoek van madame de barones.

Het laatste wat je mocht doen was op een advertentie reageren, want daardoor zijn menig meisjes in hun ongeluk gelopen, omdat ze door ronselaars werden opgepikt en in de prostitutie werden gedreven. Op een gegeven moment werd het zo erg dat er een vereniging ontstond; "*Protection de la jeune fille*".

Dat waren vrouwen die zich aan de stations opstelden om de meisjes uit de handen van de ronselaars te houden.

Zat het je allemaal een beetje mee en kwam je in een goede huishouding terecht, kon je je met een beetje geluk opwerken tot keukenmeid, tot je je aanstaande ontmoette, zodat je kon trouwen en voor je eigen huishouden kon zorgen.

Had je dat beetje geluk niet, en kon je ook niet trouwen met de "*chauffeur*" of de "*maître d'hôte*", bleef je gewoon in dienst tot je pensioen of soms nog langer in dienst van de familie als oude jonge dochter.

Over het loon bestonden geen vaste afspraken of wetten. Het was vaak een overeenkomst tussen madame en moeder wat dochterlief of "*le sujet*" zou verdienen naast kost en inwoon.

Kortom, het was voor de meeste meisjes en jonge mannen een echt hondenleven. Toch spreekt het heden ten dagen nog zo tot de verbeelding dat iedereen die ervoor wil uitkomen er benieuwd naar is. Want al wat aan onze grondvesten ligt, rechtstreeks of onrechtstreeks, is interessant voor onze toekomst. Immers, zonder verleden is er geen toekomst.

Kortom, de voordracht was reuzeinteressant, ik heb mijn gesigneerd boek en ik ben er zeker van dat het even leerrijk is als de voordracht was.

Aan Diane De Keyzer zou ik willen zeggen; veel succes met je volgend boek over de "*eetgewoonten*" en al je volgende boeken, en tot een volgende voordracht. Hartelijk dank.

Genealogisch weekend op 4 en 5 oktober l.l.

Dominique Tuyaerts
Elewijt 23 november '97

Voor de derde maal richtte de heemkundige kring "de Semse" een genealogisch weekend in en alles zat mee opdat het ook dit jaar een daverd succes zou worden. Zelfs de weergoden waren de genealogen, in tegenstelling tot de weerberichten, goed gezind. Het weekend kon dus worden ingezet onder een behoorlijk stralende zon en er kwamen heel veel geïntresseerden zien, zoeken en babbelen. Afwisseling genoeg, daar hadden vlijtige en meer dan bereidwillige leden voor gezorgd.

Staat mij toe, dan geef ik u nu een rondleiding langs de verschillende standen, met de nodige uitleg die mij door de inrichters zelf werd meegedeeld.

De persoon die er vanaf het begin steeds bij is geweest, was ook dit jaar weer van de partij. Roger Tuyaerts en zijn echtgenote hadden hun stand met veel gevoel en creativiteit opgesteld. Ditmaal stond niet de stamboom van de familie Tuyaerts in de kijker, wel de stamboom van de familie **DE RAES**. Roger kreeg hierbij steun van Maurice De Raes, op wiens vraag Roger de stamboomopzoeken had verricht.

Naast de stamboom van de familie De Raes, die Roger tot negen generaties had uitgewerkt, had Maurice ook tal van oude foto's tentoongesteld.

Gezien Epegem het themadorp van de genealogische dagen was, had Roger Tuyaerts gezorgd voor heel wat materiaal om de tentoonstelling kleur te geven. Zo was er de oorlogskaart, getekend in 1916 door Englebert waarop de oorlogsschade was af te lezen aan de hand van de legende. Er hing een topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden van Generaal Graaf de Ferraris getekend in kleur op schaal 1:11250. Op deze kaart zijn aangegeven: gewassen en teelten, percelen, huizen buiten de steden, molens, het waternet enz...

Een handgeschreven document uit het privéarchief van het domein de Betzenbroeck over de "Heerlijkheid Eetveld" en een kadastrale kaart van Epegem, getekend in 1769 naar aanleiding van een gerechtsgeding waren tentoongesteld.

Op de kadastrale kaart van Epegem, met bijhorende legende, konden de bezoekers zoeken wie de vorige eigenaars waren geweest van hun huis of eigendom.

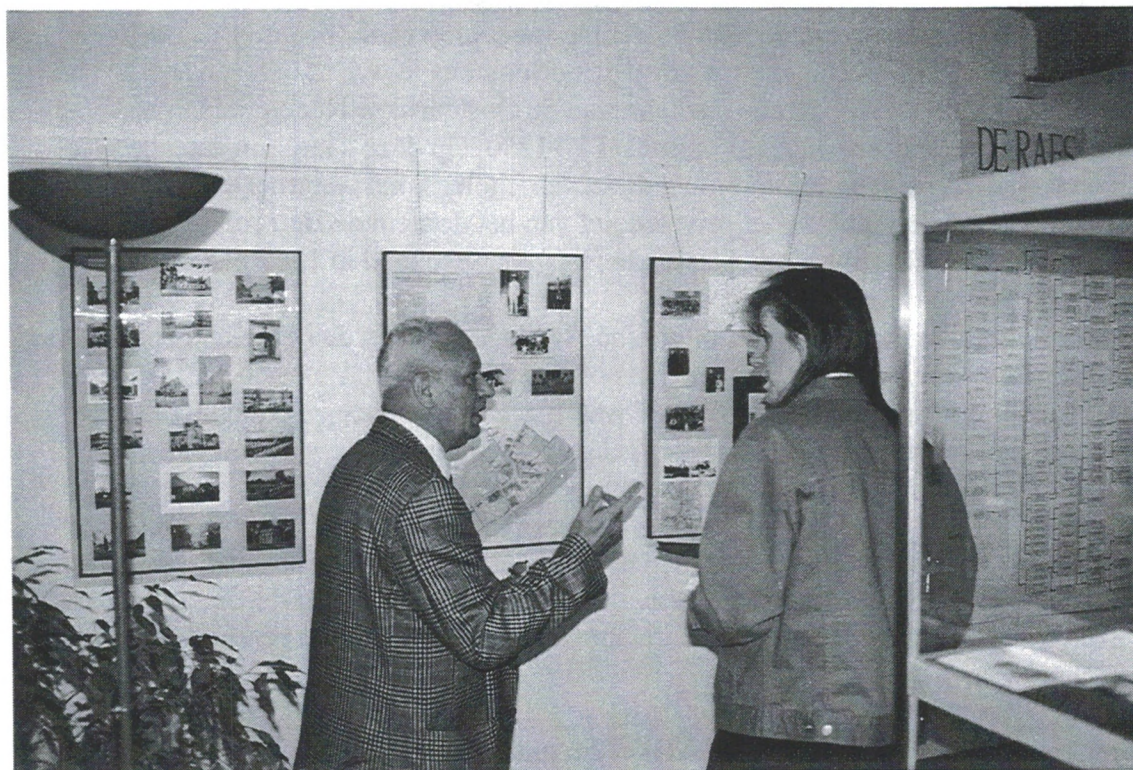
Unieke foto's over de kastelen, hoe ze vroeger waren geweest, en hoe ze er nu uitzien. De stoommaalderij van Janssens-Dekeyser, beter gekend als "Spijre Lerremus" nu omgebouwd tot manège door de huidige uitbater, die trouwens een afstammeling is van voornoemde Spijre Lerremus.

Foto's van het vroegere soldatenkerkhof, toen er nog Duiters en andere nationaliteiten begraven lagen. Achteraf werden de Duitse gesneuvelden opgegraven, evenals degene uit andere streken. Ze werden in hun geboortegrond herbegraven. Nadien kreeg het kerkhof een heel ander uitzicht.

Met bijzondere aandacht werden de foto's bekeken, misschien omdat ze de bezoekers aan hun jeugd herinnerden of het van anderen hebben horen vertellen hoe Epegem eruit had gezien. Bijzonder de jonge generatie had veel interesse. Foto's doen het bijzonder goed bij een tentoonstelling. Mensen houden van het visuele en één foto zegt nog altijd meer dan woorden.

Het bezoek van de oudste nog in leven zijnde telg van de familie De Raes, namelijk Maria De Raes geboren te Epegem op 20 februari 1906, weduwe van Louis Van den Eeden was een waar genoegen. Voor Maria kwam het verleden weer helemaal terug bij het zien van de foto's. In tegenstelling tot de De Raes'en van nu, kan zij zich diegenen die haar reeds voorgingen goed herinneren en beschrijven.

Tussen pot en pint vroeg ik aan de mensen wat hen er toe aanzet om hun stamboom te beginnen en verder te zoeken. De antwoorden stemden meestal met elkaar overeen. De meesten zijn rechtgeaarde genealogen, die in meer of mindere mate in hun hobby opgaan. Sommigen zijn geïnteresseerd te weten wie hun voorouders zijn, anderen zijn al blij te weten wie hun grootouders waren. Soms kan het vinden van een oude foto al genoeg zijn om aan hun familiegeschiedenis te beginnen. Ze willen dan kost wat kost weten wie er allemaal op die foto staat en gaan op onderzoek uit. De oude tante of oom nog in leven verteld dan net niet wat ze willen weten, maar verhaald oude familiegeschiedenissen die nog meer interesse naar boven doen borrelen. Dan heb je boulevard-genealogen, zij zijn enkel uit op pikante details van hun, maar meestal van een ander familielid of familietak. Hun nieuwsgierigheid gaat gewoonlijk, naar, wie waren de voorkinderen, hoe dikwijls zijn ze getrouwd geweest en hoeveel maanden waren ze getrouwd vooraleer het eerste kind werd geboren enz.... En dan heb je degene die van adel willen zijn. Zouden ze toch geen voorvader vinden die blauw bloed in de aderen had! Meestal vissen ze achter het net, want de meeste stammen af van "landwerkers". Om welke reden dan ook dat je aan de opzoekingen begint, het is boeiend en het blijft boeiend en het is nooit af.

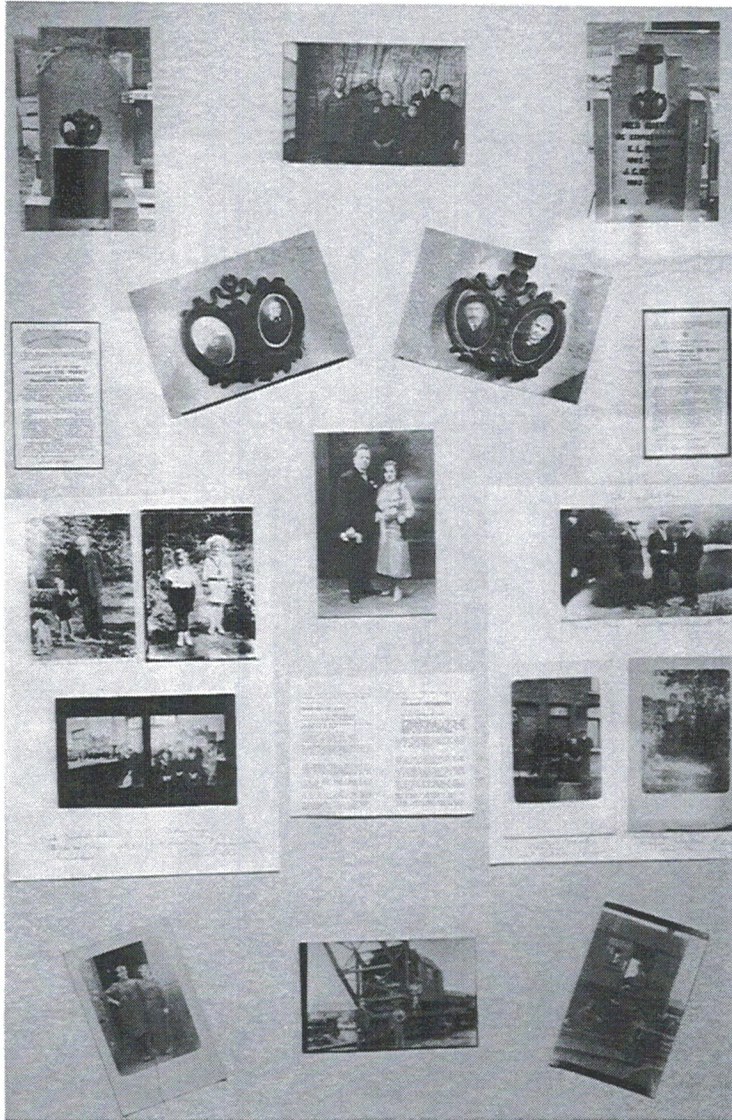

Menig bezoeker bracht zijn collectie rouwprentjes mee om te kijken of er misschien ergens een aansluiting te vinden was op de tentoongestelde stambomen.

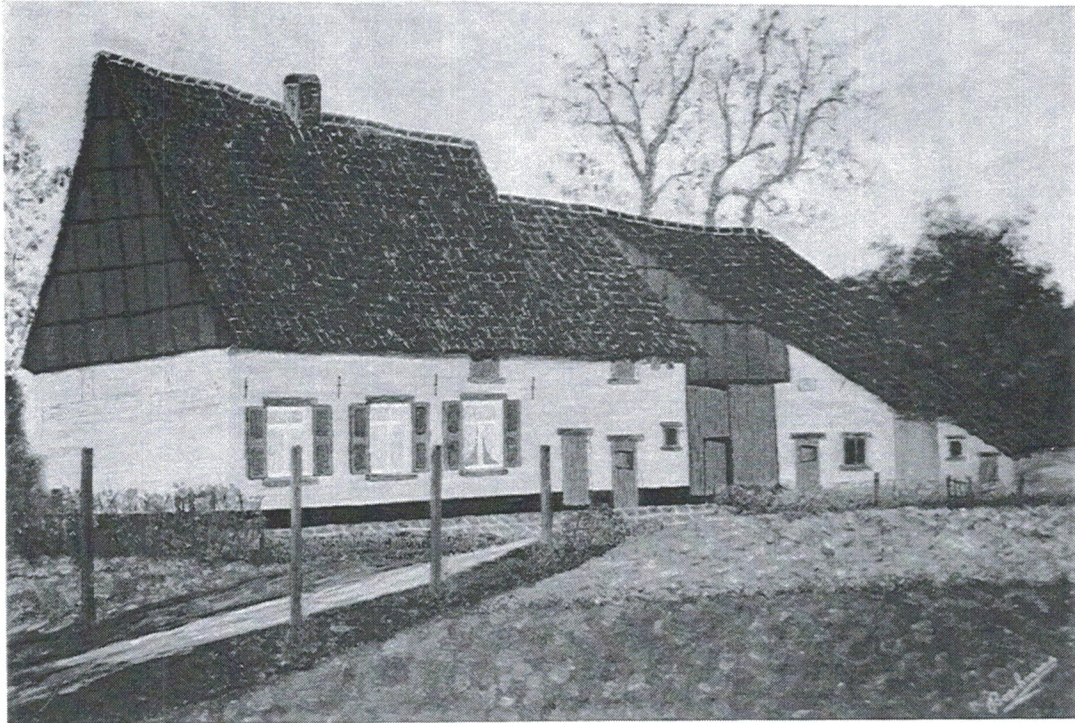
Terwijl Roger Tuyaerts nog gegevens over de familie De Raes op zijn computer intikte moest hij steeds opnieuw vertellen wie, wie was, en hoe iemand van iemand anders familie was. De meeste interesse ging daarbij naar de voorouders, want iedereen wou weten van wie hij afstamde.

Ook anderen kwamen een kijkje nemen of ze misschien een naam konden terugvinden die hen bekend was. Op die manier wordt meer dan een link gelegd met de eigen stamboom.

De belangstelling voor de stamboom van de familie De Raes was groot. Dikwijls stonden de mensen samen te kijken en kwamen ze tot de ontdekking dat ze achternicht- of neef waren. En meermaals zelfs hadden ze nog in hun kinderjaren op feesten met elkaar tikkertje gespeeld. Hoe het leven zijn loop kan nemen.

Uit het archief van de familie **De Raes**

De stand van Jeannine en Hubert Bruyninx-Vermeyleylen was prachtig uitgebeeld. Zij doen de opzoekingen naar de familienamen "**BRUYNINCX, VERMEYLEN, BLOCKMANS en PEREMANS**".

Ze hadden hun kwartierstaat niet alleen uitgeprint opgehangen, hij was tevens visueel te bekijken aan de hand van foto's.

In verzorgde kaders prijken niet alleen foto's van de jongste generatie, de kleinkinderen, ook ouders, grootouders en overgrootouders waren fotografisch uitgebeeld. Een staaltje van jarenlange opzoekingen.

V.V.F.-Nationaal en Mechelen waren tegenwoordig voor de nodige uitleg en met documentatie. Voorzitter Walter Swinnen en zijn ploeg zullen o.a. in het voorjaar van 1998 een cursus komen geven voor gevorderde genealogen.

In de vergaderzaal kon men terecht voor opzoekingen in de parochieregisters en de registers van de burgerlijke stand. De microfilm leestoestellen waren steeds bezet door zeer ijverige stamboomzoekers of geïnteresseerden. Informatie en deskundige uitleg werd met de glimlach verstrekt door Elisa Deboeck.

De heemkring "*de Semse*" beschikt over een bron aan informatie. We hebben klappers op de parochieregisters van de omliggende en andere gemeenten

Dit jaar hebben minstens een vijftigtal opzoekers beroep op ons gedaan en informatie gekregen. De medewerkers van heemkring "*de Semse*" zijn steeds bereid om hulp te bieden en inlichtingen door te geven.

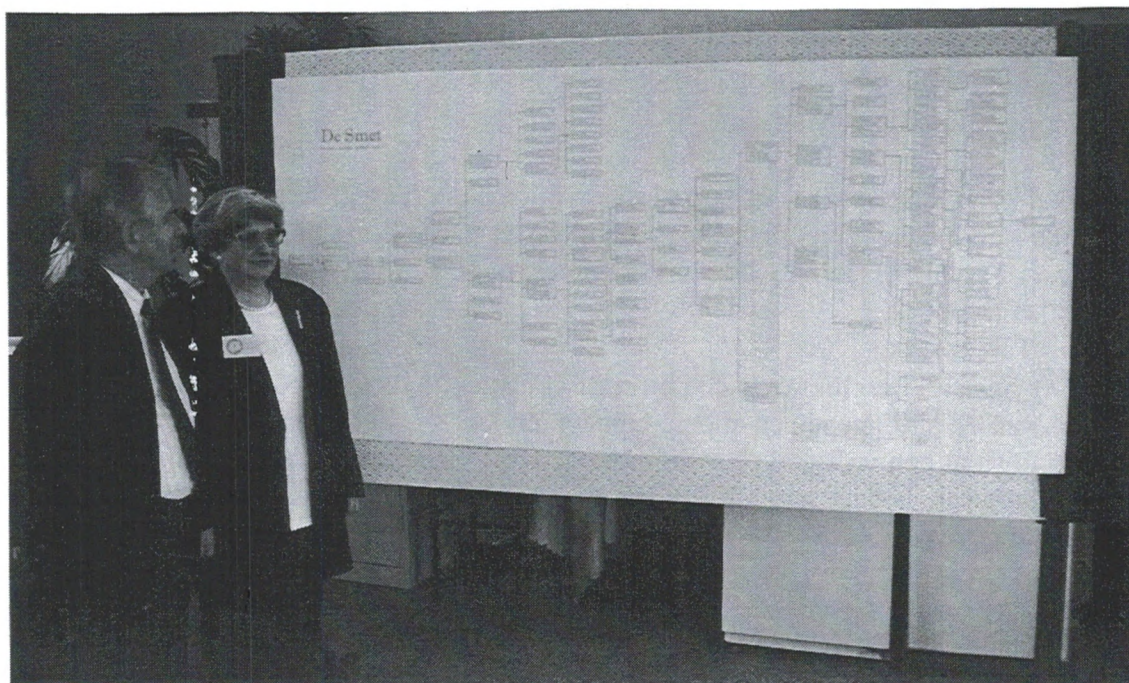
Het was opmerkelijk hoeveel personen zich lid hebben gemaakt van "*de Semse*". Dit bewijst dat heemkunde en genealogie interesse opwekt, het is niet alleen "*oude verhalen vertellen*" maar wel het in stand houden de geschiedenis, het verleden. Er is geen toekomst zonder verleden, daarom is het misschien nodig, om jongere te sensibiliseren en hun interesse te wekken voor heemkunde en genealogie.

De persbelangstelling was maar matig. Enkel in het dagblad "Het Laatste Nieuws" is een artikel verschenen. Niettemin was het genealogisch weekend een succes, we hebben veel bezoekers gehad.

Voor mezelf staat een zaak vast, volgend jaar staat er zeker van mij een stand, misschien over de familie Tuybaerts of van de boerderij en de familie Verbeeck uit Zemst-Laar. De toekomst en de tijd zal het uitmaken

In ieder geval, het succes kan alleen nog maar overtroffen worden. Misschien wel volgend jaar, met de hulp en de bereidwilligheid van alle trouwe medewerkers. Alvast bedankt voor al de moeite en het werk dat ze dit jaar gepresteerd hebben.

Jeudige criminelen in de 17de en de 18de eeuw in Mechelen.

Dominique Tuyaerts
Elewijt, november '97

Deze voordracht werd gebracht door Marcel Kocken op maandag 10 november. Alvorens de heer Kocken met zijn eigenlijke voordracht van wal stak, dankte hij voor het feit dat er zoiets als archieven bestaan. Want zonder deze zo broodnodige archieven, zou hij nooit gevonden hebben wat hij tussen die kilo's stoffige papieren te weten is gekomen. En hetgeen hij ons die avond zou vertellen had hij heel toevallig ontdekt, terwijl hij naar iets heel anders op zoek was. Daarom drukte hij ons op het hart om de volgende keer als we zelf opzoekingen zouden doen, alles, maar dan ook alles zeer nauwkeurig te noteren. Hoe klein en onbelangrijk het op dat moment ook mag lijken, later kan het ons altijd verder helpen.

Om de ernst en de hardheid van zijn verhalen te kunnen begrijpen, belichtte hij eerst hoe de 17de eeuwse mensen met hun kinderen omgingen. Moederliefde was schaars in die tijd, of bestond helemaal niet. Er werden zoveel kinderen geboren, maar aan de andere kant stierven er evenveel. Misschien was het daarom dat men het niet nodig achtte zijn liefde aan het kind te geven, het bleef toch niet in leven. Vele overleden kindjes werden begraven zonder dat er iemand van de familie aanwezig was. De grafdelver wachtte tot het einde van de week en ging dan met de kistjes onder de arm naar de begraafplaats.

Er was honger en nood, het werk was belangrijker dan kinderen opvoeden. De oudste kinderen moesten voor de jongeren zorgen. Waren er geen baby's meer te verzorgen dan werden de oudere kinderen voor de wagen gespannen, ook vaak kleine kinderen werden aan 't werk gezet.

De onverschilligheid waarmee ze de kinderen achterlieten bewijzen de registers van de vondelingen. In alle grote steden kan men dergelijke registers vinden. In Frankrijk brachten welgestelde moeders hun kinderen zelfs naar een min om hen te laten voeden. Het zou voor hen beneden hun waardigheid zijn geweest om zelf hun kind aan de borst te leggen. Dit om aan te tonen dat moederliefde in die tijd helemaal niet vanzelfsprekend was.

De leeftijd waarop kinderen als volwassenen werden aanzien was reeds vanaf 7 jaar. Men bedoelde niet dat een kind van zeven werkelijk rechten had als volwassenen, maar dat hij kon werken als volwassenen, want burgerlijke volwassen in Mechelen was men in die tijd pas op z'n vijftiende jaar.

In de registers van de Vierschaar van de Mechelse Schepenbank staan criminelen veroordeeld die amper 13, 14 jaar oud zijn. Marcel Kocken heeft acht en dertig veroordeelde jongeren teruggevonden waarvan de oudsten amper 19 jaar oud waren.

De meest voorkomende vergrijpen waren het stelen van voedsel en linnen. Omdat kleding en linnen in die tijd bijzonder duur en bijgevolg voor de minder begoede ook schaars was, werd meer dan eens iemand van zijn mantel of laarzen beroofd.

Als zo'n jongen of meisje op heterdaad werd betrapt, waren de straffen afhankelijk van vele zaken; van de aard van het gepleegde misdrijf, van de frequentie waaraan men de jonge vandaal betrapte, of de gezindheid van de schout. De straffen gingen van een verwijt tot enkele dagen op water en brood, knielen en vergiffenis vragen voor de lichte vergrijpen. Was het vergrijp ernstiger kon men de crimineel voor een aantal jaren verbannen uit de stad, werd hij in mindere of meerdere mate gezeseld met gewone of scherpe roede, soms zelfs tot bloedens toe. Erger was het als men veroordeeld werd tot de schandpaal of tot de strop, want dan was het met de vandenstreken gedaan. Ook maakten men vaak gebruik van de duim-schroeven of van de palei, dat is een katrol waar men aan werd opgehesen, handen op de rug gebonden, met een gewicht aan de voeten zodat de schouders uit elkaar werden getrokken. Over de gevolgen van zulke straf zullen we het maar best niet hebben. Deze openbare terechtstellingen waren altijd de aanleiding voor grootse volkse toeloop.

Vele kinderen werden door hun ouders of zogezegde opvoeders gebruikt om te stelen. Het was ook zo dat kinderen aan hun lot waren overgelaten en moesten stelen om te overleven. Ook de alleenstaande moeders met kinderen moesten bedelen of stelen.

Jongeren trachtte steeds niet in de gevangenis terecht te komen, want dan waren ze er slecht aan toe. Elke gevangene moest voor zijn eigen onderdak en eten betalen, en de meesten hadden geen rooie duit. Ze wisten dat ze in één of andere vergeethoek aan hun einde kwamen.

Diegenen die wel geld hadden konden zich veroorloven brandewijn te laten halen door de bewakers, die ze dan ook lieten meedrinken. Wanneer deze dronken genoeg waren, konden de gevangenen ontsnappen.

De 17de eeuw was geen florissante eeuw voor Mechelen. Er was het aartsbisschoppelijk paleis, het gasthuis, er waren veel kerken en pastoors, kloosters en rijke burgers. Een groot potentieel van aalmoesgevers.

Werd een gevangene uit Mechelen verbannen, ging hij de poort uit en kwam langs de andere poort in terug binnen, en niemand die iets wist zolang hij zich koest hield. Werd iemand uit Brabant verbannen, kwam men naar Mechelen.

Einde 17de eeuw wil men daar paal en perk aan stellen. Men wou de stad zuiveren van alle soorten criminaliteit, er werd verbod opgelegd aan alle soorten volkse en heidense gewoonten. Zo werden ook de zigeuners uit de stad verbannen.

Maar wat was er gebeurt met de kinderen die men verbannen had uit de stad? Niemand bekommerde zich daar nog om, wat was er van hen geworden?

300 jaar geleden waren kinderen bijna van bij hun geboorte op zichzelf aangewezen. Wanneer we dan het verschil maken met de kinderen van nu en zien hoe goed ze het nu hebben en hoe zelfsprekend ze het vinden. Waar ligt de gulden middenweg?

Het veranderd wereldbeeld van de Middeleeuwen tot de Franse Revolutie.

Dominique Tuybaerts
November 97

Voordracht die gegeven werd door Patrick De Greef op 27 november l.l.
Met deze voordracht werd de kennis van de geschiedenis bijgekleurd. Sommigen waanden zich opnieuw in het klaslokaal. Een aangename ervaring, want Patrick De Greef kon zijn leerlingen uitermate boeien. Niet alleen met de feiten die hij aanhaalde, ook de manier waarop hij zijn voordracht gaf hield zijn toehoorders in de ban. Met zijn welluidende stem en lenige lichaamstaal overliep hij de geschiedenis van de Pre-historie tot de Franse revolutie, de overgang van de Middeleeuwen naar de Nieuwe Tijd nam de langste tijd in beslag.

Om het ijs te breken kregen we een eerste doordenkertje; “*wat is het verschil tussen de aapmens en de mens?*” De vraag mag dan lachwekkend klinken, het antwoord is des te interessanter en luidt een belangrijke verandering qua periode in. De oplossing is heel eenvoudig; de aapmens had geen werktuigen om zich te behelpen die de mens wel had.

Patrick De Greef situeerde de veranderingen tussen de verschillende periode zodoende konden we ze gemakkelijker visualiseren.

Het begint bij de 1ste periode: de préhistorie, die eindigt bij het ontstaan van het schrift. Dat was niet overal in dezelfde periode, bij ons in de Lage Landen was dat in 57 voor Christus, toen de Romeinen met hun hoofdmans Julius Caesar zich hier kwamen vestigen. Vier eeuwen lang zou “*Gallia Belgica*” onder Romeins bestuur blijven, van 49 vóór, tot 44 na Christus geboorte. Deze periode kenmerkte zich vooral door zijn beschaving, de koophandel, de nijverheid en de geschreven cultuur. In 476 komt er een einde aan het Westromeinse Rijk met de afzetting van Keizer Romulus Augustus.

Van dan af stappen we over in de Middeleeuwen die ongeveer 1000 jaar geduurd hebben. Het einde van deze Middeleeuwen werd bewerkstelligd door zeer belangrijke gebeurtenissen met o.a. de val van het Byzantijnse rijk, politiek zeer belangrijk; Maarten Luther spijkert zijn 95 stellingen op de slotkerk van Wittenberg, in de stellingen wordt kritiek uitgeoefend op de kerk; voor de godsdienst een zeer belangrijk feit. Christopher Columbus ontdekte Amerika. In 1494 verdeelden Castilië en Portugal de wereldkaart door een lijn te trekken van noord naar zuid. De grens werd gelegd ten westen van de Kaapverdische Eilanden, alles westelijk van die lijn komt toe aan Castilië, de gebieden ten noorden horen toe aan Portugal.

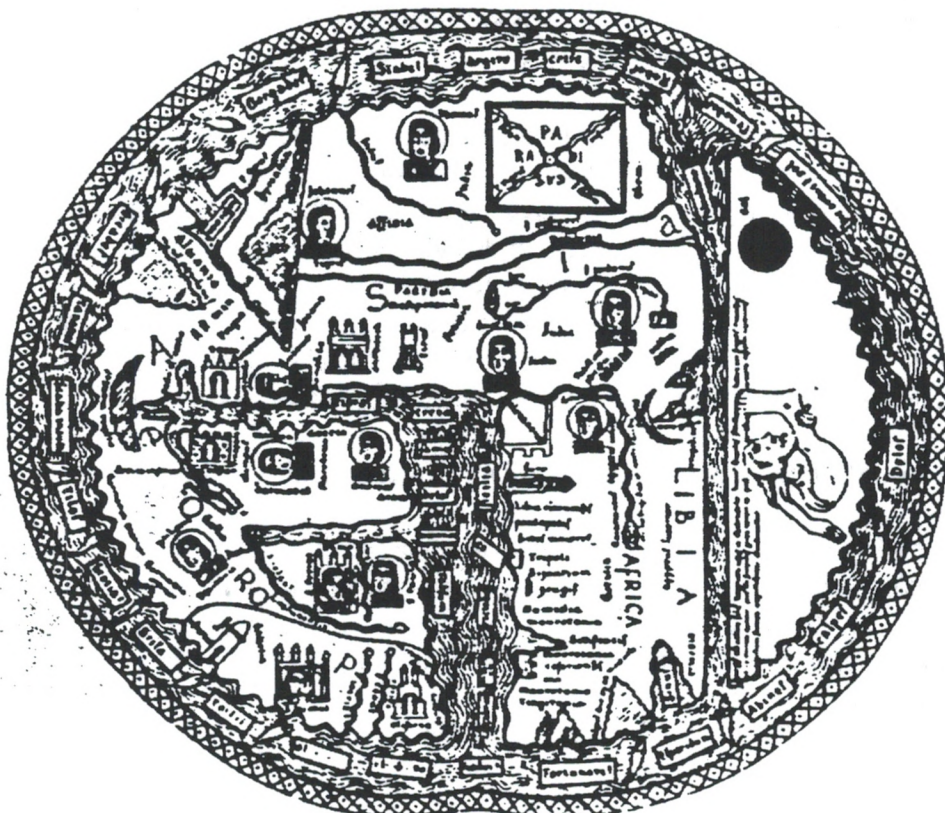
De stap de Middeleeuwen naar de Nieuwe Tijd is niet zomaar voorbijgegaan.

Het leven was heilig en men geloofde alles wat in de bijbel geschreven stond. De landkaarten werden getekend door de monikken, niet om wetenschappelijk juist te zijn maar op basis van de bijbel. Volgens de Middeleeuwse geografie was de aarde een platte schijf met in het midden de bewoonde wereld, omgeven door een rand oceaen en verder niets dan een ongelooftelijke diepte.

**DE OT-KAARTEN
VOORBEELDEN VAN MIDDELEEUWSE GEOGRAFIE**

Londense Psalteriumkaart uit de 13de eeuw (natekening)

Beatuskaart uit Burgo de Osma (natekening)

De eerste mens op aarde was op zoek gegaan naar het "aards-paradijs", dat in het verre Oosten gelegen was. Waarom in het Oosten? Omdat daar de zon opkomt, het is het begin, het nieuwe en het goede. Het kwade daarentegen, dat land van Gog en Magog situeerde men in het noorden, omdat daar nooit zon komt, dat is duisternis, de nacht. In het zuiden situeerde men Afrika, daar was het warmst want de mensen zagen daar zwart. In het noorden lag Europa.

Rond 1400 kwam er een mentaliteitswijziging. De geleerden kwamen terug van hun reizen en hadden boeken bij, die men ging overschrijven en men stootte op dingen die anders waren dan de Bijbel verkondigde. De Bijbel was door de verschillende Pausen bijgewerkt en naar hun hand gezet. Op die manier brokkelde de beweringen uit de Middeleeuwse-Bijbel volledig af. Dat was ook de kritiek die Luther en Erasmus uitten aan de paus, waarop ze geen antwoord kregen. Vanaf dan ging de mens zelf op ontdekking, men geloofde niet meer blindelings in de Bijbelteksten, maar men ging studeren en men ging ervan uit dat de aarde een bol was. Zo ontstond het Humanisme.

Het was ook in deze overgangperiode dat de grote uitvindingen gedaan werden. Men ging reizen en daar had men schepen voor nodig.

Het Galei, een Romeins schip, door roeiers aangedreven was erg snel. Men gebruikte het als oorlogsschip. Dan had men de Kogge, een stabiel schip met een diep dek waarmee men vrachten kon vervoeren. En dan nog het Karveel, een klein snelzeilend schip, een combinatie van Galei en Kogge.

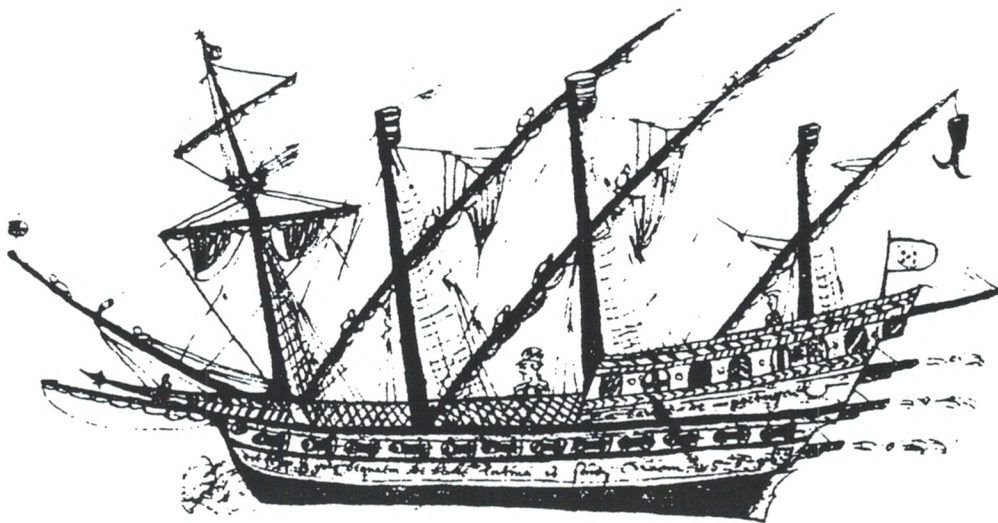
Een andere uitvinding was het kompas, instrument dat de richting van het magnetische noorden aangeeft en men gebruikte om zich te oriënteren.

Het buskruit dat voor de verdediging moest zorgen.

Het handlog, een plaatje van lood waar een touw (loglijn) aan was vastgemaakt waar verdelingen werden aangebracht door lusjes met knopen, waarmee de afstand in zee gemeten kon worden. (10 knopen= 10 zeemijl (zeemijl of 1852m) per uur of 18,52 km).

De specerijen die tot dan heel duur waren, ging men zelf halen naar het Verre-Oosten. Men ging nieuwe werelden ontdekken. Maar het bleef niet alleen bij ontdekkingen, de Vorsten kregen machtshonger en wilden de wereld veroveren.

De overgang van de Middeleeuwen naar de Nieuwe Tijd is van cruciaal belang geweest voor onze toekomst. De wereld is nog nooit zo erg veranderd als de laatste honderd jaar. Stel u voor dat we op de vooravond van het nieuw millenium zouden veronderstellen dat de aarde een platte schijf is! Wat zouden we dan allemaal gemist hebben en al leven we niet meer in de Middeleeuwen, toch is onze aarde nog steeds het middelpunt van de schepping.

De 4 Kortenbergse heemkringen op Internet

Elke heemkring moet de modernisering volgen. De 4 Kortenbergse heemkringen doen dit ook nl.

- De Cultuur-Historische Vereniging van Erps-Kwerps
- Het Comité 1000 jaar Meerbeek
- De Gildekamer van Midden-Brabant, heemkring van de deelgemeente Kortenberg
- Het Prinsdom Everberg

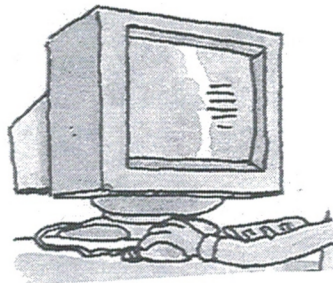
Hierop vindt men:

- een presentatie van Kortenberg
- een presentatie van Erps-Kwerps
- een presentatie van Everberg
- een presentatie van Meerbeek
- een presentatie van de witloofteelt
- een presentatie van Het Charter van Kortenberg uit 1312
- de archeologische opgravingen rond de Romeinse villa en het Frankisch kerkhof op Lelieboomgaarden onder Erps-Kwerps
- contactadressen van de 4 heemkringen uit de fusie Kortenberg
- een overzicht van de uitgegeven werken van de 4 heemkringen
- een overzicht van alle artikels die verschenen zijn in het heemblad 'Curtenberg'
- een bibliografie van voorzitter Dr. Henri Vannoppen.

Secerretaris Gustaaf Salens van de Cultuur-Historische Vereniging van Erps-Kwerps zorgt voor de verwerking van de Internetgegevens.

Men kan deze gegevens als volgt bereiken:

<http://bewoner.dma.be/Culthist>

DEN DROOGEN GUILLOTINE

“Leven als God in Frankrijk”, we horen het zo vaak zeggen.

Tweehonderd jaar geleden trachtten de Jacobijnen de Kerk aan banden te leggen; Er werd weinig keuze gelaten: ofwel werd een geestelijke een staatsambtenaar, ofwel werd hij verbannen. Die keuze moest verwoord worden in een eed “van haat”.

Verbanning was een geliefkoosde straf voor booswichten van allerlei slag. Jaarlijks werden hele kolonies galeiboeven naar de overzeese gebieden getransporteerd. Frankrijk bezat een kolonie aan de noordelijke kust van Zuid-Amerika : Guyana, met als hoofdplaats Cayenne. De naam alleen al deed de bevolking schrikken want het was een enkele reis. Liever de guillotine dan de trage onafwendbare dood in het verre Cayenne. Vandaar de uitdrukking “ **den droogen guillotine** “.

In ons land werden de eerste onbeeëdigde geestelijken aangehouden in 1797. Zonder onderscheid van ouderdom werden ze samen met de galeiboeven naar Guyana gebracht. Bij een van de eerste transporten bevond zich een Zemstenaar: Cornelius Franciscus Van Bever.

Ik raadpleegde iedere bron die beschikbaar was om meer te weten te komen over deze dorpsgenoot. Zoals gewoonlijk blijft ook hier precieze informatie achterwege omdat het in een zeer verwarde periode gebeurde en, spijtig genoeg, er zich achteraf niemand aan interesseerde.

Volgens “Cours d'histoire nationale” van AJ Namèche, deel 28, heette hij Van Bever Clément of Jan-Baptist. Een van beide voornamen was zijn geestelijke naam. Hij werd geboren te Zemst en werd pater Bernardijn te Antwerpen waar hij in 1797 werd aangehouden omdat hij de eed weigerde af te leggen. Hij ontscheepte in Cayenne op 28 september 1798. De omstandigheden waren zo onmenselijk dat hij op 19 brumaire an VII, 9 november 1798, stierf in het plaatsje Konomama.

In het werk “ Naar Cayenne” van A. Snieders komt hij voor als pater Bernardijn C. Van Bever. Het is uit dit werk dat ik de meeste informatie putte.

De familie van Bever was een kostersfamilie. Het gezin woonde tegenover de toenmalige pastorie aan de Brusselsesteenweg. Zijn vader noemde Andreas en was naast koster ook schoolmeester. Zijn moeder was een Ceulemans, een geslacht met aanzien. Het huis werd later “het Leuvens gedoen” geheten omdat er Leuvens bier werd verkocht. Het werd afgebroken rond 1960 zodat we er meerdere foto's van bezitten. Het was toen de gewoonte dat de zoon van een koster een geestelijk habijt aantrok. Zo kennen we “den eerbiedwaardige heere Cornelis Fraciscus Van Bever” als onderpastoor van de parochie O.L.V. over de Dijle. Maria Van Bever komt voor als begijntje in het Groot Begijnhof te Mechelen.

Na zijn aanhouding in Antwerpen werd hij naar Rijsel gevoerd. Dat gebeurde meestal met een boerenkar, onder begeleiding van gendarmes. In de dorpen

werd de kar bestormd door hen die de ongelukkigen wat brood of wat geld wilden toestoppen. In Rijsel werden 15 Belgische priesters samengebracht. De reis liep langs Douai, Arras, Baupaume en Peronne. Samen met hen zaten galeiboeven op de schokkende kar. De gendarmes en de huzaren hadden niet het minste eerbied voor hen omdat zij als parasieten beschouwd werden. Te Pont Saint -Maxence trachtten twee priesters te ontsnappen. De poging mislukte. Van dan af werden de priesters geboeid en verslechterde hun behandeling. In de havenstad Rochefort werden ze in het schip "de Charente" opgesloten in afwachting van hun deportatie. Ze moesten in leven blijven met wat roggebrood, erwten, bonen en een weinig bedorven vlees. Soms kregen zij een halve liter zure wijn en meestal wat water dat hen in grote bakken werd toegediend. Ze sliepen in hangmatten die zeer dicht bij elkaar hingen. Op 24 juni 1798 kwamen opnieuw een paar Belgische en Franse priesters de gevangenen vervoegen. Daar het schip overvol raakte werden zij naar "de Bayonnaise" overgebracht.

Op 1 augustus 1798 gooide men de touwen los om koers te zetten naar Cayenne. "De Bayonnaise" had 16 Belgische geestelijken aan boord: M. F. Cop, pastoor uit Zwijndrecht, J.V. De Neve, pastoor te Westcapelle, P. Dumon, pastoor te Mannekensvere, P.J. Asaert, pastoor te Haringhe, P. Reyphius, onderpastoor te Westvleteren, H. Flotteau, onderpastoor te Beveren (Torhout), F.J. Van Volxem, pastoor te Sint-Lievens-Esse, J.B. Moos, pastoor te Boom, P.J. Géménin, kapelaan te Ramsbergen, J. De Noodt, oratieheer te Scherpenheuvel, J. Keukemans kapelaan van de Sint-Walburgischkerk te Antwerpen, C. Van Bever religieus (pater) in de Sint-Bernardusabdij bij Antwerpen, zijn confraters F. De Mals en P. Eyskens en tenslotte J.B. De Bay regent aan de Boogaerdeschool te Brugge.

Bij de ontscheping sprak citoyen Leroy de weinig hoopgevende woorden uit: "Wat het schip geladen heeft is de vloek van het volk en er is weinig aan gelegen hoeveel er ginder levend aan wal raken".

In Nantes werd geëxperimenteerd met "noyades". De gevangenen werden op een schip geladen dat vol gaten zat, zodat het met man en muis verging; Was de "Bayonnaise" er zoveel beter aan toe? In het ruim snakten de gevangenen naar adem. Om te eten mochten zij even aan dek waar het "eten" hen in een houten bakje werd toegeschoven alsof het varkens waren. De geestelijken van toen waren welstand gewend, zij waren gewoon dat een meid of knecht de tafel dekte. Van de erwten of de keiharde scheepsbeschuit die ze kregen, hadden de wormen reeds hun deel gehad. Het vlees was door de warmte verrot en kon niet gegeten worden. Dagelijks moesten zij een een maatje brandewijn krijgen, een vierde pint wijn en driemaal een glas water. Door de hitte was de wijn zuur geworden en het water was bedorven. Bij elk maal steeg een bedorven geur op. De onderpastoor van Boom schreef: "Wij wenschen als eenen visch naer water, om aen land te zijn".

Dat niet iedereen de reis zou overleven, leed geen twijfel. De onderpastoor van Stavele, P. Reyphius, was het eerste slachtoffer. Uitgeput en uitgemergeld omhelsde hij voor de laatste maal zijn broer en zijn metgezellen. Het lijk werd

samen met een kanonbal in een linnen zak genaaid. De scheepstimmerman liet de zak, zonder enig ceremonieel, in het water glijden.

De ondraaglijke stank werd nog verscherpt door de eenden, de kippen, de geiten en de varkens die in dezelfde ruimte verbleven. Op 14 september was het de beurt aan een Frans priester. Van dan af volgden de slachtoffers elkaar sneller op. Tijdens het "feest van de linie" (overschrijden van de evenaar) werd processie gehouden op het dek. Gewoonlijk werd bij deze gelegenheid de jongste matroos "gedoopt". Nu werd een banneling uitgekozen. Hij werd met vet bestreken, met zeewater overgoten... dat alles onder het gejuich van de matrozen.

Eindelijk verscheen een glimp van Cayenne aan de horizon. De kust van het eiland was bezaaid met klippen. Het binnenland lag aanzienlijk lager; moerassen en jungle wisselden elkaar af. Er was niet eens een kerkhof in Cayenne: de bleekgele lijken werden van de klippen gegooid als aas voor de haaien.

Alhoewel de "Bayonnaise" het anker had uitgegooid mochten de bannelingen het schip niet verlaten. Vijf zieke priesters werden van boord gehaald om overgebracht te worden naar het hospitaal van Cayenne. De bemanning wilde vermijden dat allen ziek zouden worden. Pater Van Bever was er niet bij: hij werd sterk genoeg bevonden om opnieuw ingescheept te worden op een kleiner schip. Vierentwintig mijlen van Cayenne lag het godvergeten plaatsje Konomama. Dit plaatsje zou het graf worden van de meeste bannelingen. De tocht begon al slecht. Een dronken kapitein liet het vaartuig vertrekken bij kans op storm. Die storm brak los. De bemanning werd van links naar rechts geslingerd. Doornat, uitgeput van de honger en dorst vochten zij tegen de nakende dood. Ontnuchterd door de dreigende bewakers besloot de kapitein terug te keren naar Cayenne. In de haven verbeterde hun toestand nauwelijks. Ze mochten niet aan wal en de beloofde rantsoenen bereikten hen niet. De geestelijken hadden alle hoop opgegeven: ze baden en wachtten de dood af. De bewakers vreesden dat de overtocht naar Konomama overbodig zou worden. In dat geval zouden zij loonverlies leiden. Zij konden de kapitein overhalen om voedsel uit te delen. Men wierp hen wat scheepsbesluit voor de voeten. Het slijk dat eraan kleefde moesten zij er maar bijnemen. Enkele soldaten vonden dat zo mensonterend dat zij hun rantsoenen deelden.

Op 16 oktober werden de bannelingen in Konomama aan wal geworpen. Ieder kreeg een pak op de rug. In een verzengende hitte dreven de soldaten hen het binnenland in. Na een pijnlijke tocht door moerassen en wildernis, bereikten zij de nederzetting. In het kamp zouden zij dertien voorgangers ontmoeten. Bij hun aankomst bleek dat reeds negen onder hen gestorven waren.

Het weerzien was ontroerend. Bij nadere kennismaking verzwond alle hoop. De vier uitgemergelde landgenoten stonden reeds op de rand van de afgrond. Nochtans deed het nieuws uit hun verre vaderland hen deugd. Pater N. Roelands was één van de confraters van pater Van Bever. Samen zouden zij elkander steunen in de moeilijke uren.

De hutten van de priesters waren geheel verhakeld: deuren en ramen ontbraken. Banken, stoelen of tafels achtten de bewakers een overbodige luxe. In de vlakte waarop het kamp gebouwd was, brandde de zon ieder leven dood.

De open plek was omgeven door moerassen en dichte bossen waarachter de zee verborgen lag. De zeer koele nachten deden hen rillen van kou. Eens de zon achter de einder verdwenen, viel een leger insecten de hutten binnen. Muskieten, vleermuizen, slangen... zochten hun prooien op. Tussen de bladen van een brevier bleef wel eens een scorpioen achter. Om zich tegen die invallers te beschermen stookten de bannelingen natte bladeren in de hutten zodat ze er amper zelf in konden blijven. Houtluizen knaagden aan de bovenkleren en het linnen. Het ergste van al waren de zwarte huidwormpjes: zij baanden zich een weg tussen huid en vlees. Dat ging gepaard met pijn en ondraaglijke jeuk. De wormpjes nestelden zich bij voorkeur in de voeten. Om er zich tegen te beschermen wreven zij de voeten in met natte asse. Eens het huidwormpje tot onder de huid was doorgedrongen was het moeilijk te verwijderen. De inboorlingen, toen nog wilden genoemd, waren zeer handig met naald of mes. De kleine operatie liet echter altijd wonden na die slechts heel langzaam genazen.

Verzwakt door de lange reis, ontmoedigd door het kampeven, dat alles vormde een uitstekende voedingsbodem voor epidemies. Er werd verteld dat de nagels uitvielen, dat het hele lichaam opzwol. Wie aan de pest ontsnapte, had ook de buikloop, de gele en de rode koorts te overwinnen. Alleen de krachtigsten van geest en lichaam bleven overeind. Toch speelde geld ook een rol. Het beetje maniokmeel, soms wat rijst in water, konden wonderen doen. Tegen een hoge prijs slaagden zij erin wat gezouten vlees te kopen. Dat geld hadden sommigen in hun kleed laten innaaien. Eerwaarde heer Schiltz waagde zich in het woud om voedsel te zoeken. Zijn lichaam werd half verscheurd door de inboorlingen naar het kamp teruggebracht.

In één van de hutten was een altaar opgericht. Dagelijks, nog voor de zon opging, werd het misoffer opgedragen in alle eenvoud. De Franse en de Belgische priesters steunden elkaar bij de talrijke begrafenissen. Een aantal onder hen groef het eigen graf naast dat van een vriend die hem was voorgedaan. Pastoor Dumon liet weten dat hij eens tussen twee doden lag terwijl een derde aan zijn voeten lag te sterven. Na een maand waren er van de 82 bannelingen die half oktober aan land waren gezet, reeds 36 gestorven. In deze trieste lijst komt ook de naam van pater Van Bever voor. Aan wat hij gestorven is heeft weinig belang; dat hij heeft geleden staat als een paal boven water.

De rode loop trof ook de beambten en de bewakers. Het was pas dan dat gouverneur Jeannet het nodig vond om een onderzoek in te stellen. De hutten werden verbrand en de kolonie verhuisde naar een ander eiland: Sinnamry.

Ondanks de uitputting konden een paar priesters aan hun bewakers ontsnappen. De pastoor van Westvleteren werd gered door een Hollands schip dat naar Suriname vaarde. Een paar anderen werden door Engelse schepen naar Engeland gebracht. Dank zij hun verhalen, hun brieven, weten wij in welke onmenselijke omstandigheden onbeëdigde priesters het lot van "**den droogen guillotine**" ondergingen.

Pater Van Bever verdween in de anonimiteit. Voor hem werd geen standbeeld opgericht, zijn naam staat nergens gebeiteld. Toch zouden wij hem in onze herinnering moeten bewaren.

Ere aan wie ere toekomt!

Roger Van Kerckhoven
naar "Kroniek van Sempis 1770-1815"

Hoe men dank zij "Ome Adolf" op kosten van den prins een schitterede tocht door Europa maakt.

Gustave Floridor

Hoofdstuk III

Het begin van het einde

Rond half januari kwam er voor wie attent toekeek, wel beweging in de zaak. In het oosten was weer kanongebulder te horen. Stuka's vlogen over en op de spoorbaan was meer troepentransport. Op het station Reigersfeld viel mij een bataljon piepjonge soldaten op, volledig uitgerust en bewapend. Zij droegen de klassieke Duitse soldatenlaars, maar van ongeverfd leder. Verschillende van deze jongens spraken Frans. Op het perron was het niet moeilijk van hen te weten te komen dat zij in de Elzas als 16 - 17-jarigen opgeroepen waren en na een spoedopleiding oostwaarts gezonden werden. Hoevelen van hen zullen de Krieg overleefd hebben?

Op de weg achter onze barak van de Bereitschaftssiedlung naar het station van Heydebreck trokken regelmatig vrouwen en kinderen met koffers en gepak weg. Op de baan Gleiwitz - richting Cosel Oppeln waren kolonnes "pyjama's", de joden van Auschwitz, op doortocht naar het Westen. 's Vrijdags werden de vrouwelijke manschappen van de Flakbatterijen teruggetrokken.

's Maandags om 6u. trokken wij zoals gewoonlijk naar ons Fluorbetrieb. Onze ingenieur was er, maar met een valies op de pakdrager van zijn fiets. Boven op het dak van Fluorbetrieb kon men ver naar het Oosten richting Gleiwitz kijken. Daarheen trokken regelmatig stuka's-bommenwerpers, waar zij doken moesten de Russische "Panzerspitzen" zijn.

Aan Léon Bodarwé heb ik toen meegedeeld dat wij gingen proberen bij de Russen te geraken en dat hij met ons kon meekomen. Burgerkleding kon hij van ons krijgen. Het probleem was echter identiteitspapieren, buiten zijn "Soldbuch", militair zakboekje, had Leon niets. Wij hebben afscheid genomen en mekaar "ein Wiedersehen in der Heimat" en Glück auf gewenst.

Om 9u. kwam het bevel dat wij in de fabriek zelf moesten gaan werken. Talrijke Duitse, Poolse en Tsjechische arbeiders die met het weekend naar huis mochten gaan, hadden zich 's maandags niet meer aangeboden. De productie moest verder gaan. We vertrokken dus in groep, onder begeleiding. Er woedde een hevig artilleriegevecht. Wij hoorden ook het gesis en gefluit van de Stalinorgels, in de lucht hingen Russische vliegtuigen. Er volgde een geweldig afweervuur 30 salvo's van 6 voor een verkenners. Toen wij ter bestemming waren, gingen de Duitsers op de vlucht, volledig in paniek. Wij kregen bevel onmiddellijk naar ons Lager terug te keren en daar op instructies te wachten. Mijn bijzonderste spullen stonden klaar, zodat ik op alles voorbereid was. Op verkenning naar Meldestelle. De Lagerführung en gezellinnen waren in volle aftocht. Het hondje van één dezer dames moffelde ik onder mijn jekker. Een wit hondje, oorlogsbuit. De juiste benaming van het ras of type kende ik niet. Van dames die het weten konden, vernam ik dat het een "Loulou de Pomeranie" of keeshond was. Onze mascotte werd Tommy gedoopt. Ik wipte even het

Frauenlager binnen waar, naar ik vernomen had, een Belgische vrouw verbleef, die met ons echter nooit contact had gezocht. Het ging om ene R.V.P. uit Sint-Joost-ten-Node, die onder mij niet bekende omstandigheden in Heydebreck was terechtgekomen. Zij was er de vriendin geworden van de vertrouwensman van de Franse krijgsgevangenen. Deze vertrouwensman was een Frans officier wiens taak erin bestond contacten te onderhouden met de Duitse militaire overheid en die tevens instond voor de verdeling van de Rode Kruispakketten. Deze pakketten waren echte "hoorns des overvloeds": sigaretten, chocolade, zeep, scheerzeep, tandpasta, koffie en warme kleding. Dit alles kwam meestal uit Canada en werd tot het einde toe regelmatig verdeeld. Derhalve leefde ons Rosetje, met ons vergeleken, in weelde, in comfortabele kwartieren met gordijntjes aan de ramen en beddegoed. Ik legde haar uit wat wij van plan waren en dat zij met ons mee mocht gaan, dat wij haar niet zouden achterlaten. Zij liet zich niet pramen en kwam onmiddellijk mee naar Block 8/40 dicht bij de omheining, waar bovendien nog een grote opening in geslagen was. F.D. had zijn Italiaanse vriendin, Nella, uit Napels ook gerecupereerd en naar de Belgische barak gebracht. Na het vertrek van de Polizei, het Lager lag er haast verlaten bij, konden wij in het magazijn een voorraad brood, margarine, suiker en ook wat worst buit maken. Wij hielden ons gedeisd. Tussen 12 en 14 brachten de Duitsers de Franse, de Belgische, de Engelse en de Russische krijgsgevangenen en al de burgerlijke arbeidskrachten over de Oder, buiten het bereik van de Russen. Een heel lange karavaan. In de namiddag verkende ik samen met een kameraad het Frans-Belgische krijgsgevangenenkamp, Hugolager. Alles leeg, desolaat en verlaten. Geen levende ziel meer te zien. Langs de weg wel achtergelaten sleden met ransels en voorraad, maar geen wapens. Daarna trokken wij naar de Bereitschaftssiedlung, dat was een woonwijk van arbeiders en bedienden van onze fabriek. Het waren heel comfortabele en degelijk bemeubelde woningen met wat gezien de omstandigheden heel interessant was, een veilige "Luftschutzbunker". De bagage en voorraad werden in de schuilplaats opgeborgen en de meesten besloten de nacht in de bunker door te brengen. Men kon nooit weten. Ik trok met twee kameraden terug naar onze barak, er was geen licht. Om 20u. kwamen er twee ontsnapte Belgische krijgsgevangenen aankloppen. Wij stelden hen onmiddellijk burgerkleding ter beschikking en we verborgen de uniformen. Henri Herremans was sergeant van het Luchtwezen, woonachtig in Ganshoren en zijn laatste garnizoen of vliegveld was Zellik geweest. De tweede was Adhemar Genot uit Ransart bij Charleroi, loodgieter van beroep.

Op 23 januari trokken wij allen samen naar de bunker van de Bereitschaftssiedlung. Om vuur te kunnen maken en te koken namen wij in één van de huizen onze intrek. In de loop van de dag trok ik met Maurice Busquin naar de fabriek op inspectie. Alles was verlaten. We vonden een aanhangwagentje; buit: 6 vaatjes bier, gesteriliseerde vruchten en groenten. Verder nog een elektrische tractor, van het type dat men in de stations gebruikte. We haakten het wagentje vast en reden weg; rijden was moeilijk: er lag 20cm sneeuw en het was glad. De anderen van hun kant hadden vlees en 30kg boter gevonden. Nu deden we onze buik te goed: biefstuk, frites en 4 flessen Franse wijn. *A la guerre comme à la guerre et en avant la musique.*

De Russen komen

24 januari.

In de voormiddag zetten wij onze bevoorradingstochten voort, we neusden in de huizen rond, namen alleen maar voedsel en vernietigden niets. Overal hingen er borden: "Wer plündert, wird erschossen!" Onze bewegingen en de rook van ons vuur waren echter niet onopgemerkt gebleven. In de loop van de dag kregen wij een salvo van 4. 88 Flak rake-lings over onze hoofden afgevuurd. De granaten ontploften een honderdtal meters voorbij onze bunker. Een oorverdovend gekraak, reuzegrote, pikzwarte wolken. Onervaren zoals wij waren wisten wij niet wat er op artillerievoorbereiding gewoonlijk volgt: een patrouille. Wehrmachtspolizei met in haar spoor een halve compagnie Volkssturm. De aanvoerder ervan had een indrukwekkend machinepistool met dubbel trommelmagazijn dat hij in mijn navel plantte. Dat type wapen was mij onbekend of zag ik alles dubbel van schrik. Mijn koelbloedigheid verloor ik echter niet. Het was inmiddels half vier geworden en het begon te deemsteren. Ik liet iedereen naar buiten treden, zich in een dubbele rij opstellen en als een volleerde Feldwebel brulde ik: "Mit zweien angetreten, abzählen, 15 Männer, 2 Frauen, nur Zivilisten." "Waar orde en tucht is, wordt niet geplunderd. Ons optreden maakte indruk op das Militär en ik rekende erop dat zij toch geen licht konden maken om onze Ausweise en bagage te controleren. De Russen waren te dicht bij. Toen sprak de parouillechef: "Zo er morgen één van de mannen weg is of uit onderzoek blijkt dat jullie geen burgers "Zivilisten" zijn, dan word jij an die Wand gestellt!" Met de handen omhoog werd ik naar de Hauptwache afgevoerd. Mijn bewaker had minstens evenveel schrik als ik. Ik voelde het aan het trillen van de geweerloop tussen mijn schouderbladen. Ik werd door een zilverbestikte officier ondervraagd hoe en waarom wij in de Bereitschaftssiedlung terecht gekomen waren en of wij ons wel bewust waren van de impertinentie van onze daden. Wat als Ausländer hun intrek namen in huizen van Partei - und Volksgenossen en de borden "Wer plündert wird erschossen" negeerden!! Toen ik hem had uitgelegd waar Fluorbetrieb eigenlijk lag en welke afstand wij dienden af te leggen om Block 8 /40 te bereiken en dat niet de huizen, maar wel de Luftschutzbunker ons interesseerden, werd ik in een kamertje achter zijn rug gestopt. Inmiddels werden er nog een paar lotgenoten binnengebracht, waarschijnlijk Russen of Polen. Hun ondervraging scheen minder zachtaardig te verlopen, daar kwam "Gummi" gehuil en gekreun bij te pas. Na een paar uur werd ik opnieuw uit de cel gehaald en moest opnieuw voor de commandant verschijnen. Deze deelde mij mee dat hij geloof hechtte aan mijn verhaal. Daar de fabriek, naar zijn bewering, weer vast in Duitse handen was, zouden wij morgen bij de eersten zijn om de productie opnieuw op te starten. Ik kreeg een "Zettel" mee waarin stond dat wij de nacht in Bereitschaftssiedlung mochten doorbrengen, maar in geen geval het huis mochten verlaten. Onder militaire begeleiding werd ik naar mijn kameraden teruggebracht. Aan de deur nam een schildwacht plaats. Herremans, Genot en ik waren er niet helemaal gerust in. We beraamden een vaag plan om bij het ochtendgloren richting Noord-Oost langs achter door het venster de bossen in te vluchten en te pogen de Russen te bereiken. Die konden niet veraf meer zijn. Absolute stilte. Wij hoorden of zagen niets. Ik trok letterlijk en figuurlijk mijn stoute schoenen aan. Aan de deur was geen schildwacht te zien. Met een kameraad trok ik naar de Hauptwache. Aan de poort van de fabriek was niemand, het wachthuisje was leeg. Behoedzaam trokken wij verder. Victorie! Zij waren weg! Alles wees op een overhaaste vlucht. Voor de deur lagen 4 halve varkens, uniformen, wapens en kisten met munitie. De rijksvlag hing nog aan de wand, het borstbeeld van de Führer stond nog op de

schoorsteenmantel en de rijksadelaar nog op het bureau. We rukten de vlag van de muur, laadden het geweer en vlam! ..de adelaar van zijn voetstuk, doorgeladen en vlam! de Führer aan gruzelementen. De arend was van brons, de Führer van gips of van plaaster en wij bijna doof, twee geweerschoten in een gesloten ruimte. Toen had ik geluk. Bij het doorsnuffelen van het bureau van de Chef Werkschütz vond ik wat ik hebben moest. Als iemand zijn Ausweis verloor of kwijtspeelde, kreeg hij op de Polizeiwache een voorgedrukt vervangingsattest. Nu had ik het ganse boekje blanco vervangingsausweisen in mijn bezit!

Ik heb dan op mijn dooie gemak, gezeten aan het bureau waaraan mijn ondervrager am-pertjes 12 uur voorheen zat, twee voorlopige Ausweise, die volgens mijn inzien perfect waren, op naam van Herremans en Genot opgesteld. Zo kon niemand nog bewijzen dat zij ontsnapte krijgsgevangenen waren. Waar ik echter niet aan gedacht had, was het feit dat het Duitse handschrift in die jaren nog uitgesproken hoekig, scherp gotisch was. Iedere min of meer wakkere controlebeambte zou met gesloten ogen vaststellen dat deze documenten niet door een Duitse hand ingevuld en dus waarschijnlijk vals waren. Eén van de zwijntjes sleepten wij met ons mee, touw aan een pootje. Op de sneeuw was dat geen probleem, een perfecte slede. De bewaring was ideaal: temperatuur -25°.

26 Januari

Alles was rustig, geen Duitsers noch Russen te zien. Van de gelegenheid maakten we gebruik om de dames, pardon de kookkunst van de dames eens te testen. Nella slaagde erin "Ravioli" te bereiden, een omslachtig werk met veel gemik en gepruts. Ik van mijn kant recupereerde in de tuinen de vergeten konijnen en kippen. Alhoewel ik nooit geslacht, gevild noch gestroopt had, kweet ik mij tamelijk goed van mijn taak.

Stilaan kwamen wij tot de ontdekking dat de kelders van de Bereitschaftssiedlung in feite opslagplaatsen van levensmiddelen waren. Het Werk bewaarde zijn eieren niet in één korf maar had de stocks gespreid. In een kelder waren zelfs grote blikken van 800g echte franse truffels opgeslagen.

27 januari

De eerste Russkoffs kwamen toe! Ik moest op de duozit van een motorfiets plaatsnemen en hen in de fabriek op zoek naar benzine vergezellen. Dat avontuur liep goed af. Wij werden door niemand onder vuur genomen.

Rosette, die kookmoeder was, had een van mijn kippen met truffels klaargemaakt. De kip kon erdoor, maar van die beroemde en dure truffels zal ik niks voortvertellen.

28 januari

Hevig artillerievuur, inslagen op 800 à 1000m in het bos. Duits artillerievuur vermits de granaten naar het Oosten werden afgevuurd. Waarschijnlijk stonden de stukken over de Oder opgesteld.

29 januari

Russische en Duitse patrouilles in de bossen, geweer en mitrailleurvuur, het zware, trage geblaf van de Russen, het ratelend, nijdig gekef van de Duitsers, handgranaten.

Wij waren bevreesd dat de strijd zich in en om de huizen zou voortzetten en dat er handgranaten in onze bunker zouden gegooid worden.

De Wasj (Eduard) was gaan rondneuzen en kwam zo fier als een gieter aandragen met een karmozijnrode kamerjas met gouden gordel, een paar elegante verlakte leren schoenen en een gitaar. Toen ik hem op het onzinnige van zijn daad wees en hem er attent op maakte dat wij met deze spullen beslist als plunderaars tegen de muur zouden gezet worden, replieeerde hij: "k Zal kik eule zegge dak da van Brussel meegbrocht hem. Mo wette ga wa menneke ga zet jaloes op mijn instrument. Do leit doe nog zoe ien, mo 't es en ander model, 't es er ien voe met ne stok over te wrijve!" De viool van meneer.

Eindelijk verstond hij rede en bracht hij de buit wijselijk terug.

Verdwaalde Duitse soldaten die nog regelmatig uit de bossen kwamen, wees ik de veiligste weg naar hun eigen linies. Eén van hen vertelde ons waar wij wijn konden vinden. Spijtig genoeg was de wijn bevroren, zodat wij van een fles wijn slechts een paar teugjes konden drinken.

30 januari

Duitse patrouilles en commando's zoeken huis voor huis af naar deserteurs en uiteengeslagen (versprengte) soldaten. Wij krijgen formele orders: weg uit de frontlijn, op naar Heydebreck en aanmelden op de Kommandantur. Aan dit bevel gaven wij onmiddellijk gevolg. Wij marcheerden af, echter in de verkeerde richting, oostwaarts i.p.v. westwaarts. Om zoveel mogelijk dekking te hebben liepen we door de fabriek, door en tussen de gebouwen en puinhopen, tot bij de uitgang van Reigersfeld - Bahnhof. Gans de tijd was er mitrailleurvuur op onze rechterflank. De weg was zeer zwaar: 50cm verse sneeuw. Aan de uitgang van Reigersfeld stond een tank verdekt opgesteld, een T 34, een Rus, het luik stond open en de commandant was de omgeving aan 't opnemen. Met hoog opgeheven en gespreide armen kroop ik uit de gracht recht naar de tank toe. Ik heb zelfs mijn Russisch liedje Rabotnik Belgiskiniet moeten opdreunen. De commandant sprak een beetje Engels. Zijn orders waren practisch dezelfde als deze van de Duitsers: uit de frontlijn weg, zo vlug en zo ver mogelijk en aanmelden op de eerste Kommandantura die wij zouden tegenkomen.

De sneeuwlaag was dik. Om vooruit te komen dienden de voeten hoog opgeheven. Alhoewel het heel koud was, transpireerde ik fel, met als gevolg geïrriteerde huid tussen dijen en liezen. Geen pretje in moeilijkheden nu wij zo snel mogelijk uit de gevechtlijn dienden te geraken. In een hofstede langs de weg, recht naar de slaapkamer en het apotheekkastje, ik vond onmiddellijk wat ik nodig had: talkpoeder. Talkpoeder met rozengeur in een kartonnen doos. De pijn was onmiddellijk gelenigd. Ik snapte dan ook waarom natliggende baby's huilen. In het huis was er nog vee en ik hoorde mensen praten in het Pools. De talkbus verdween tussen mijn brood in mijn ransel. Het was een kartonnen doos die natuurlijk geplet werd met het gevolg dat ik dagenlang brood met rozengeur en talksmaak gegeten heb.

Af en toe hingen langs de baan opgeknoopte gevangenen uit Auschwitz alsook een paar deserteurs met een bord om de hals: "Ich bin zu feige um für Frau und Kind zu kämpfen". Nu is het best mogelijk dat er meer slachtoffers langs de weg lagen, maar de sneeuwlaag was dik en deed dan ook dienst als lijkwade.

Wij marcheerden tot volledige duisternis, tot wij niet meer konden. Wij vonden onderdak in een verlaten hoeve waar reeds enige Fransen en Italianen hun intrek genomen hadden.

De dorpen die wij doortrokken waren onooglijk klein, maar hadden poëtische namen Rehwalde, Hirschwalde, Jakobswalde.

31 januari

De handwagen lieten wij achter en wij namen sleden. Van 's morgens tot 's namiddags marcheerden wij door. Het was zeer koud geworden en het landschap heuvelachtig. De wegen waren slecht daar de Russische tanks voortdurend de sneeuw doorploegden.

's Avonds waren wij in Stroppendorf. Aan een Russisch soldaat vroeg ik grotendeels in gebarentaal waar wij slapen konden, goed slapen. "Dobre Spatch" Onze tovaritch vond er niets beter op dan ons een huisknecht - dienaar toe te wijzen, der Herr Bürgermeister selber, nooit heb ik iemand zo bang, in doodsangst gezien. Hij was asgrauw, hij rilde en beefde. Als de tovaritch verdwenen was, monterden wij de burgemeester wat op, stelden hem gerust en zeiden dat hij niet bij ons diende te blijven. De villa waarin wij ons bevonden was waarschijnlijk de woning van een fabrieksdirecteur. Er was een muziekkamer, een bibliotheek met veel mooie boeken waaronder 'der Grosse Herder of Brockaus' die ik zo graag zou meegenomen hebben; er waren welvoorziene kleerkasten met avondjurken en gala-uniformen met talloze opgespelde eretekens. Verder waren er ook wintersportuitrustingen en ski's. Een paar bergschoenen, juist mijn maat, heb ik wel meegenomen alsook 4 Stocknägel die ik van een wandelstok lospeuterde.

1 februari

Daar er in de villa nog voorraad was en wij er lekker konden stoken en warm zitten, besloten wij ter plekke een dagje uit te blazen. Naast de villa stond een huisje van, zoals het in die tijd in Duitsland hoorde, een alleenstaande vrouw met 3 kinderen, de jongste een zuigeling, een paar maanden oud. In het huisje zelf was voor de bewoonster de hel losgebroken. Twee soldaten hielden haar vast bij de schouders en armen, drukten haar met de rug op de trap met open treden, de dijen uit elkaar. Aanschuiven, jongens, ieder op beurt! In de hoek van de kamer stonden de twee oudste kinderen te jammeren en in de wieg huilde het jongste. De vrouw lag er passief, bewegingsloos bij, keek naar de zoldering, maar gaf geen kik. Een officier keek toe, hij liet zijn manschappen begaan en mij ontbrak de moed om iets te zeggen om de vrouw in bescherming te nemen. Met hun vervaarlijke machinepistolen met houten kolf en camenbertdoosje als lader schoten zij toch zo graag en op een patroontje min of meer werd niet gekeken.

Bij het verlaten van Stroppendorf lagen er op de rijweg verschillende tot brij en moes vermorzelde lijken; darmen, knoken, kleren, alles in de bloederige sneeuw.

Gleiwitz- Deze stad kwam eind augustus 1939 in het wereldnieuws. Naar Hitler beweerde werd de radiozender van Gleiwitz toen door het Poolse leger aangevallen, in feite opge maakt spel. Het waren Duitse misdadigers in Poolse uniformen die de raid uitvoerden. Om het bezit van de stad werd hevig gevochten. Uitgebrande en geplunderde huizen. De winkels stonden wagenwijd open. De etalagepoppen lagen op de trottoirs tussen de lijken. Eén van deze doden herkende ik: het was één van onze werkmakers uit Fluorbetrieb. In grijsblauw Luftwaffeuniform, met mooi zwart krulhaar. Zijn laarzen waren reeds verdwenen, de inhoud van zijn zakken lag op het trottoir. Zijn Bunkermarke een blikken plaatje dat toegang verleende tot onze Luftschutzbunker lag aan een sleutelring naast hem. Burgers zamelden de lijken in en voerden ze op handkarren weg. De lijken waren hardbevoren en

dus gemakkelijk te stapelen. Links en rechts in de gangen van huizen lagen half ontklede en naakte vrouwen met uit elkaar gebarsten hoofden: kogel in de nek. Ze konden voor de pret niet meer dienen.

Wij gingen op zoek naar de Kommandantura. Daar werden wij geregistreerd en kregen een papiertje, een Propusk. Het enige wat wij er met veel moeite op konden ontcijferen, was onze naam in cyrillisch schrift. We voelden ons veilig. We overnachtten in Hindenburg, in een comfortabele villa, waar ik voor het eerst de weelderige luxe van een donsdenken leerde kennen. 's Morgens kregen we bezoek van twee knappe jonge vrouwen, onze burens, Anne und Rose-Marie Bach. Hun adres was: Am Anger Hindenburg. Zij kwamen ons uitnodigen om bij hen onze intrek te nemen en samen rustig het einde van de oorlog af te wachten. In ons gezelschap hoopten zij niet meer de ongewenste intimiteiten en verkrachtingen van de Russen te moeten ondergaan. De deuren van de woningen mochten niet op slot en na de dienst trokken de soldaten van huis tot huis op zoek naar vrouwen, horloges en radio's. De gezusters Bach waren in feite collega's. Zij waren beiden eveneens werknemers bij I.G. Farben Zweigstelle Auschwitz. Nu de Russen hier waren werden wij van Fremdarbeiter zu anständige Kerle bevorderd. De nacht werd op de canapé doorgebracht, door moeder warm ondergestopt. Maar er gebeurde niets! Ik had van wat men "liefde bedrijven" noemt, mijn bekomst: bloed, ingewanden, hersens, vertarde blikken, gebroken ogen. Het ontbijt, Frühstückei" inbegrepen, dat ons 's morgens werd aangeboden, kon ons niet vermurwen. We weerstonden aan de verleiding en hop, trokken oostwaarts. Eerlijk gezegd, ik vertrouwde de Wehrmacht nog niet en zou mij slechts aan de Weichsel in Krakau veilig voelen.

3 februari

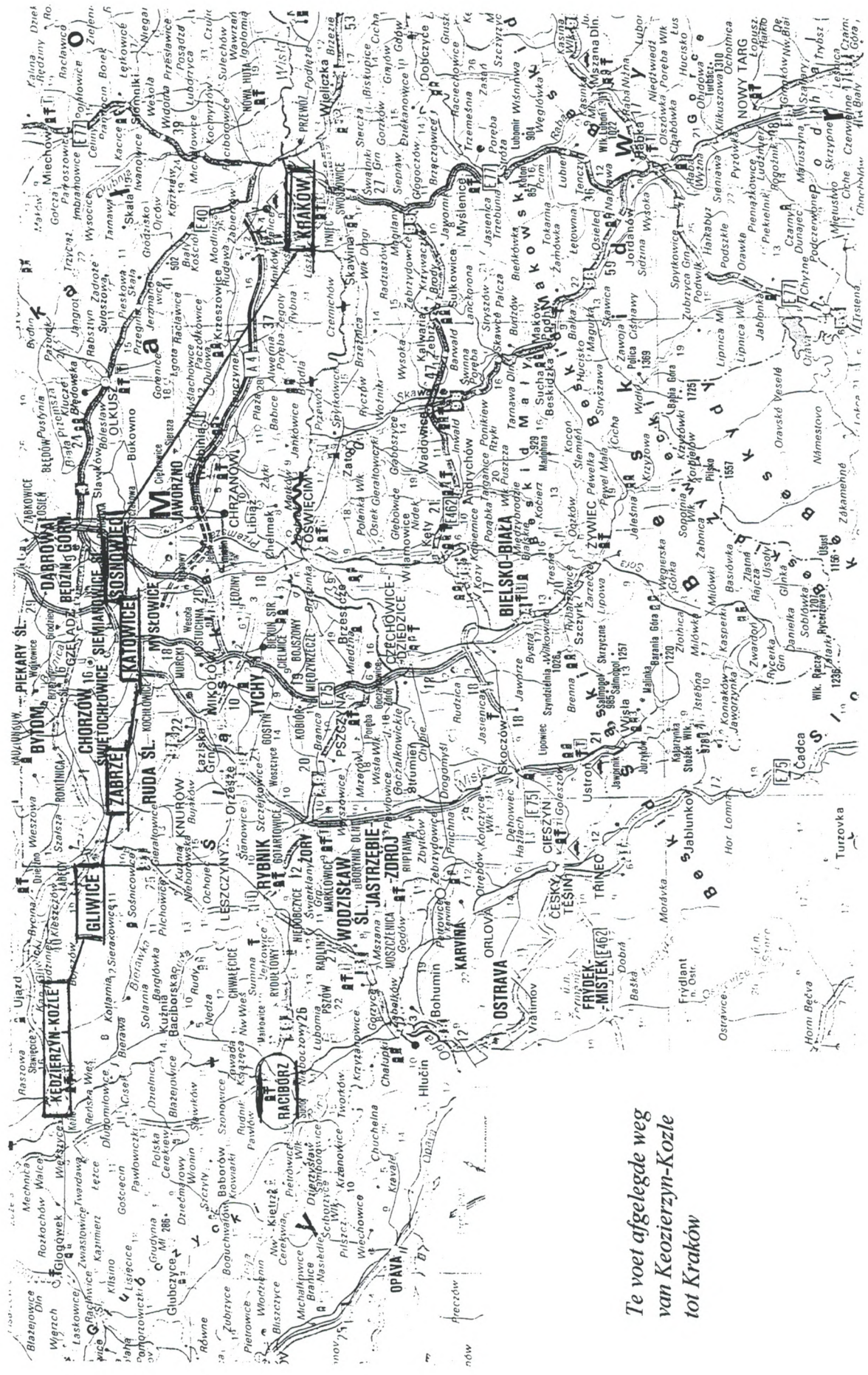
's Avonds kwamen we in Katowitz toe en namen onze intrek in een verlaten Lager. Het was er alles behalve rustig. Een groep Russen vierde er nog steeds de verovering van de stad. Zij waren dronken, maar dronken zoals alleen Russen en Polen dronken kunnen zijn. De officier sloot mij in zijn armen en omhelsde mij onophoudelijk. De linkerarm over mijn schouder geslagen en in de rechterhand hield hij een Duitse officiersdolk met op het lemmet gegraveerd: "Alles für Deutschland". Vermits hij nauwelijks op zijn benen kon staan, vreesde ik dat hij zou achterover vallen en het lemmet in mijn buik zou planten. Mijn vrees bleek ongegrond en wij zijn allen zonder ongelukken en eveneens "gewodkaliseerd" in slaap gevallen.

4 februari

We bleven in Katowitz en deden aan sightseeing. In de stad zagen we geen lijken meer langs de straten, maar veel paardenkadavers. We gingen zelfs rondneuzen in het Polizeipresidium, in het chique bureau van de heren die voor 14 dagen nog over leven en dood beschikten. Sic transit gloria mundi!"

5 februari

Langs de weg van Katowitz naar Sosnowitz zag ik een oude man opgeknoopt worden aan de electriciteitspaal voor zijn woning. De gehangene droeg een kapotmantel van de Reichsbahn met vergulde knopen met het wapenschild van het Kaiserreich. Bengelend aan het lange touw leek hij reuzegroot. Eens de taak uitgevoerd werd het huis vakkundig aangestoken.

*Te voet afgelegde weg
van Keozierzyn-Kozle
tot Kraków*

In Sosnowitz namen wij onze intrek in het postkantoor, tevens ambtswoning van de postmeester. In dat gebouw vond ik proviand van de Wehrmacht: papieren zakken zoals men ze nu nog gebruikt voor veevoeder, één gevuld met droge bonen en een andere met gedehydrateerde groenten (ui, aardappelen, wortelen en selder, alles gemengd). Mijn reisgezellen hadden daar weinig of geen interesse voor. Ik wist echter al te goed dat Katowitz de hoofdplaats was van het in 1939 geannexeerde Poolse Oberschlesien. Ik besepte ook dat wij de grens van het Generalgouvernement het hart van het oude Polen, de oude hoofdstad Krakow naderden. Het Oostenrijkse Galicien van onze keizerin Maria-Theresia. In Polen waren de mensen niet op de vlucht en zou de bevoorrading niet meer zo gemakkelijk verlopen. We trokken met kleine dagmarsen verder, richting oost en de Russen richting west. Infanterie, pantsers, artillerie, legertros. Het was verschrikkelijk koud, bij windstilte was de koude nog draaglijk, maar als het waaide! Een ondergesneeuwd dennenbosje uit de wind leek wel een verwarmde kamer. Aan de rand van zo een bosje vond ik een gepolychromeerd blinken kruis met inschrift: "hier ruhen zwei französische Soldaten 1812". Dat ontlokte mij de bemerking: "Jongens, hier zijn er nog van ons kanten geweest, wij zijn op de goede weg!"

Zelfs de Russen vonden dat het koud was. Hun bevoorrading was niet veel beter dan de onze. Zij hadden echter meer ervaring en waren virtuosen in het vuurtje stoken en potje warmen. Uit de wind de verkleumde ledematen ontdooien. Broodkorsten werden in opgewarmde wodka of schnaps gedoopt, wij mochten mee aanzitten. Frontkameraadschap. Als wij ergens door een dorp trokken bliezen wij op een buitgemaakte trompet en als goede Brusselaars riepen mijn Maroliens: "hije nie vodde noch bien, marchand de bouteilles!"

De Russen van hun kant stelden zich in het gelid, schouderden of omgorden hun wapens, sloegen op de trom, bespeelden één of ander instrument en het dorp of gehucht was voor de zoveelste keer ingenomen en het roemrijke Rode Leger "Krasnaia Armia" geëerd. Soms lagen alle bomen over de baan, vakkundig gedynamiteerd, het rijvak over honderden meters onberijdbaar gemaakt, in de velden eromheen stukgeschoten pantsers.

De Russische doden waren begraven en op elk graf stond een kleine roodgeverfde obelisk, bekroond met een ster; dat alles uit triplex. De Duitse graven waren echter al geschonden, de kruisen uitgerukt en omvergeworpen.

Wij namen onze intrek in een school, een Poolse. Wij kregen het bezoek van partisanen of gewapende weerstanders die ons kwamen vragen het schoolmeubilair te respecteren. Toen zij vernamen dat wij Belgen waren, vertelden zij ons dat er onlangs Belgen in Duits uniform voorbijgetrokken waren en dat zij van hen wapens gekregen hadden.

Het nachtceremonieel was steeds hetzelfde: zo er geen stro was zochten wij een plankenvloer op. Wij spreidden de dekens uit op de vloer, de ransel was ons oorkussen, de schoenen werden bij de ransel gezet. We lagen allen op een lange rij, dicht bijeen, dierlijke warmte. De rest van de dekens werd bovenop de rij gelegd. Wie aan de buitenkant van de rij lag, mocht op tijd en stond eens naar het midden verhuizen. Daartussen lag dan nog onze Tommy, die al eens over de ganse rij liep en ons besnuffelde. Op een mooie dag kwam hij mij wekken door triomfantelijk een blauwe lap over en weer te slaan in mijn gezicht, Nella's maandverband. Mijn bergschoenen die ik in Stroppendorf georganiseerd had en die ostentatief de horens van mijn slede sierden, ben ik kwijt gespeeld. Een Russkoff kwam mij met veel gebaren uitleggen dat hij zere voeten had en ik begreep vlug wat hij bedoelde. Mijn horloge had ik echter al lang verborgen. Van een andere Russkoff kreeg ik echter de agenda waarin ik mijn dagboek heb neergepend. Het was een agenda goud op

snee met de initialen D.J.D. merk Lefax - London. Naar alle waarschijnlijkheid had hij die genomen van een gesneuvelde Duitser, die hem wellicht op zijn beurt had buitgemaakt in Noord - Afrika van een gevallen Engelse officier.

13 februari

Wij kwamen toe in Bronowice Mole, een dorpje op een 3-tal km van Krakow. De Weichsel niet veraf meer zijnde achtte ik ons veilig en konden wij met gerust gemoed voorlopig een einde stellen aan onze tocht. Hoe en door wie wij op de hofstede van de familie - Chuchul terechtgekomen zijn, weet ik niet meer. In elk geval het huis zelf was een klassieke isba uit dennenstammen, opgetrokken in 1776. De schuur en de stal waren gedeeltelijk uit baksteen. Wij kregen de voorplaats ter beschikking. In die kamer kon vuur gemaakt worden, een bakstenen onderstel met ijzeren bovenplaat: een duvel zoals er bij ons in stallen en bakhuizen stonden. De familie zelf, vader, moeder en verschillende kinderen verbleven in de woonkamer, een stookplaats met ligbanken langs de muren, tafel en banken in het midden. De beste slaapplekken bij het vuur waren voor de ouders.

Een gedeelte van onze groep nam zijn intrek in een identiek huis, aan de overkant van de straat.

14 februari

We gingen ons aanmelden bij het Rode Kruis in Krakow, in de hoop bevoorraad te worden. Maar het land was leeggeplunderd en wij kwamen dus van een kale reis terug. Ik had nog steeds roggebrood met rozengeur, mijn twee zakken uit Sosnowitz en een blikken emmer waarin marmelade had gezeten. Wat wij nog zochten was hout en stro, hout om te stoken en stro om op te slapen. Dat werd gevonden in een depot van de Wehrmacht. Dit depot werd echter bewaakt door partizanen en wat wij loskregen vergde echter veel overredingskracht. Maar gered waren wij. Bonen, groenten en geduld: daarmee maakt men voedzame en versterkende soep. Wat wij echter niet hadden was zout, daaraan hadden wij werkelijk gebrek. De lange tochten en het transpireren hadden ons veel mineralen doen verliezen. Met de bewoners werden de relaties gemoedelijker en onze emmer met bonensoep kon bij hen op het vuur een ganse dag blijven pruttelen. "Cassoulet à la Belge".

Ik trok verschillende keren naar Krakow; de stad was op 20 januari onbeschadigd in Russische handen gevallen. Een schitterende stad, de oude hoofdstad van Polen. In de Lakenhalle stonden kraampjes en stalletjes, waaraan druk handel gedreven werd. Zelfs Côte d'or chocolade was er te koop. De markt maakte op mij de indruk van een Oosterse souk. Verder was er het schitterende marktplein met de O.-L.-Vrouwekerk, het koninklijk paleis Wavel dat de rivier Wisla beheerste, de kathedraal waarin koningen en Poolse helden begraven werden. Vanuit het Wavel, waar de Generalgouverneur, Hans Frank, resideerde, werd het hart van Polen, het Generalgouvernement, 5 jaar lang onder de knoet gehouden en geterroriseerd. De hoofse manieren van de burgerij van deze stad deden mij versteld staan. De dames werden er openlijk op straat met een handkus begroet. Het keizerlijke Wenen, de Hofburg en Schonbrunn leefden hier nog. Wat wel stoorde was het feit dat die dames op straat rookten. De boekhandels die de stad rijk was, en dat waren er verschillende, hadden al wat zij aan Franse literatuur hadden bemachtigd, uitgestald. Het waren oude uitgaven van klassiekers: Balzac, Flaubert, G.de Maupassant, Victor Hugo.... groot formaat en veel goud op snee. Dit was een duidelijke verwijzing naar het land dat vóór de oorlog de Poolse onafhankelijkheid garandeerde. Het comité van Lublin, de nieuwe Poolse regering, was naar alle waarschijnlijkheid ook die mening toegedaan. De Franse boeken verdwenen vlug uit de etalages en werden vervangen door Russische. Er werd ook veel publiciteit of propaganda gemaakt voor de "Partite Rabotnik Polska" en het nieuwe Poolse leger dat door het Comité van Lublin gelicht werd. Mannen zowel als vrouwen uit de een paar maanden vroeger ten westen van de Curzon Line bevrijde gebieden werden voor de krijgsmacht opgeroepen. De uniformen waren keurig: lange mantels, de typische vierkantige Poolse soldatenpet, de bewapening Russisch. Vaandel op kop, mooi in het gelid, twee mannen en een vrouwelijk recruit in het midden, trokken zij regelmatig door de stad frontwaarts. Ik heb mij laten vertellen dat in het nieuwe Poolse Rode Leger 's morgens bij de groet aan de vlag het Onze Vader en het Weesgegroet gebeden werden.

In Bronowice (zie kaartje blz.183) hadden de Chuchuls waarschijnlijk veel ervaring met oorlog en soldaten. Het broodgraan bleef in de schoven en werd volgens noodzaak gedorst en gemalen. De molen, een primitief ding uit bijbelse tijden, bestond uit twee molenstenen. In de bovenste stak een stok die met een stuk lederen riem aan een balk vastgemaakt was. Door de stok een cirkel te doen beschrijven, werd de bovenste steen in beweging gebracht. Behulpzaam en gedienschtig ben ik van nature. Zo hielp ik eens Francesca bij het malen; het meisje droeg waarschijnlijk geen of weinig ondergoed, zij was jong en goed geschapen.

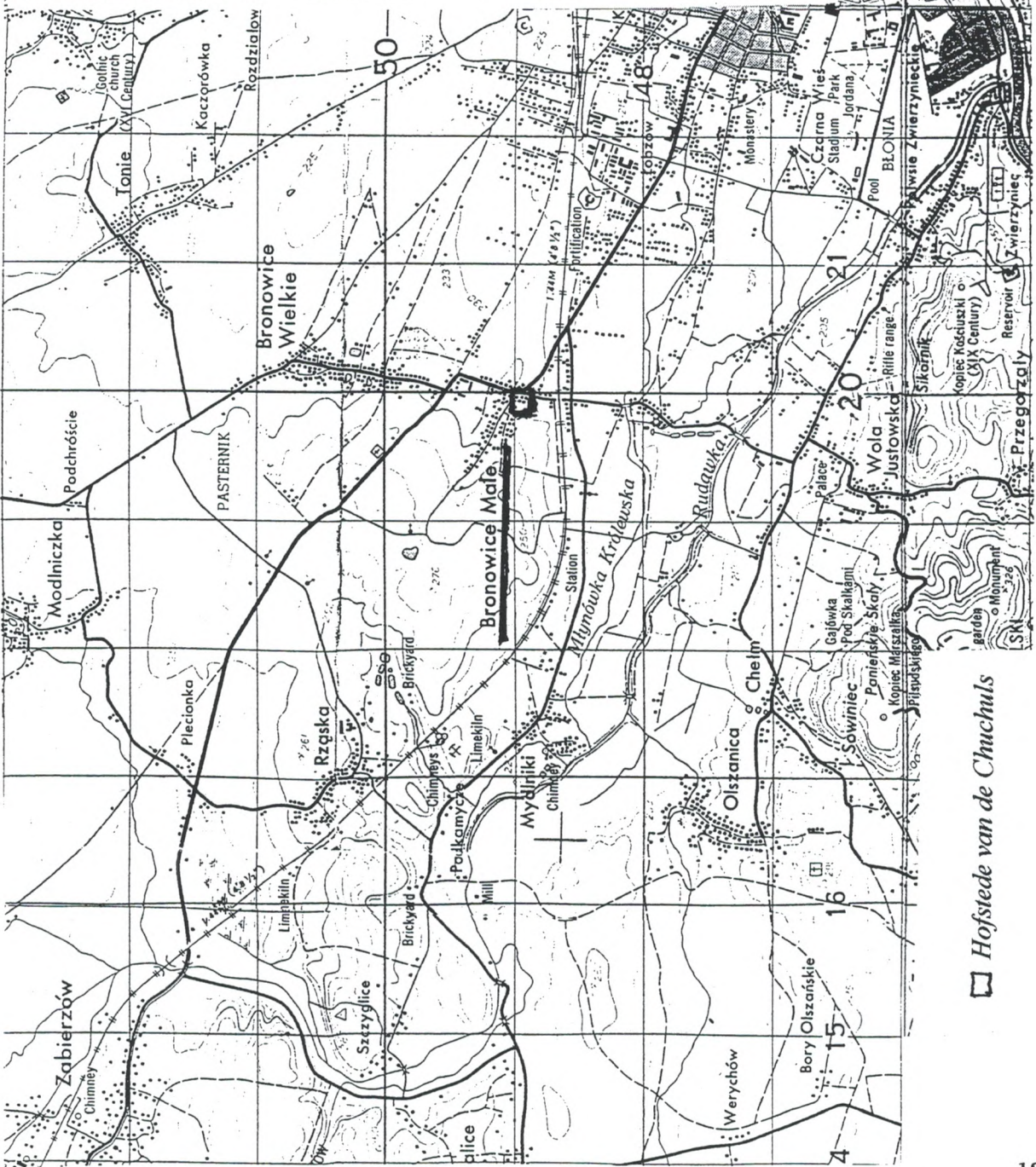
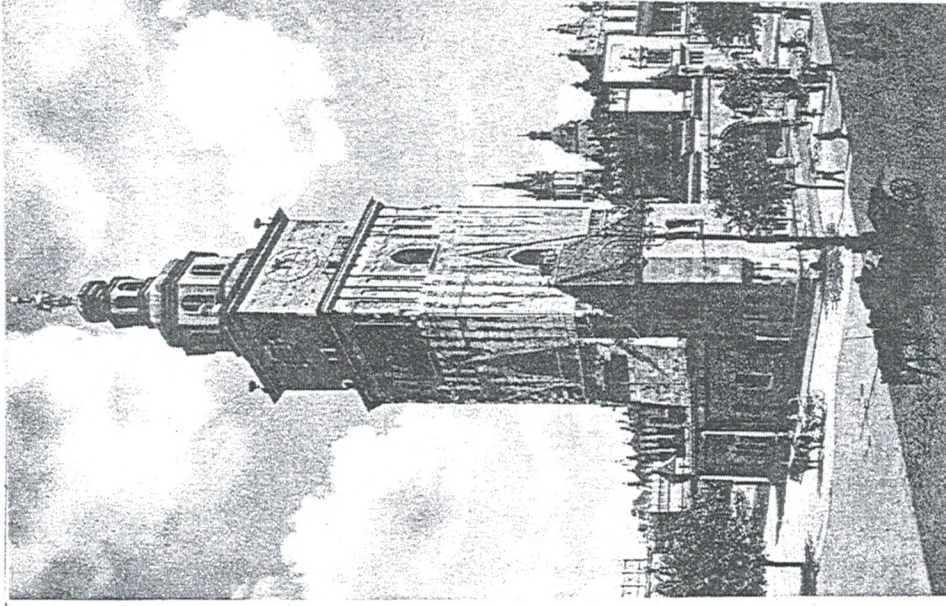
Over bekoring gesproken! Plots begreep ik waarom de H. Antonius heilig verklaard werd. 's Zondags gingen wij in Bronowice in de kapel van het kasteel dat in de buurt langs een dreef stond, naar de mis. Zloty's geld had ik ook; maar hoe ik daaraan geraakt ben, wat ik verkocht heb, weet ik bij de duivel niet meer. Ik heb in Krakow in de Lakenhalle souvenirs gekocht en mijn laatste zloty uit 1945 heb ik nog steeds. Ik ben zelfs eens naar de film geweest, Pools gesproken, naar een Amerikaanse movie "Tre Pensionarska" met Deana Durbin in de hoofdrol.

Aan onze toeristische activiteit werd echter een einde gesteld door onze vrienden, de Rus-koffs. Er verschenen affiches waarop de vreemdelingen die zich achter het front of in het etappengebied ophielden, zich te Krakow binnen de zoveel dagen in een bepaalde kazerne dienden te melden. Onze gastheren werd meegedeeld dat wij spijtig genoeg van hen afscheid moesten nemen en dat wij hen op bevel van hogerhand dienden te verlaten. Over onze uitrusting konden zij beschikken: onze sleden, ons materiaal, schoppen, bijlen, zagen, hamers, tangen, gummi-laarzen en schoeisel. Dat alles werd met veel dank aanvaard en ons werd verstaanbaar gemaakt dat wij 's avonds op een afscheidsmaal uitgenodigd werden. Dat verblijdde ons zeer. Na veertien dagen bonenstew eindelijk eens iets anders! Een paar "familieleden" waren ook van de partij. En nu mogen jullie allen raden wat er op de tafel kwam: BONEN! Een oom die in 14-18 in Italië krijgsgevangene geweest was, wist ons in het Italiaans te vertellen dat zijn broer, onze gastheer, zo moeten zoeken had om bonen te vinden. Tot in een naburig dorp was hij op speurtocht geweest. De brave zielen hadden ons gans de tijd bonen zien eten en waren er dan ook van overtuigd dat bonen in België de nationale kost waren. Wat daarop volgde, maakte echter veel goed. Afscheid op zijn Pools. Alhoewel Polen geen Russen kunnen luchten, zijn zij wat wodkaconsumptie betreft gelijken. Het glas werd gevuld, men toostte "Nasdrowe" op de gezon- zondheid van iemand uit het gezelschap, kipte de inhoud naar binnen, vulde het glas opnieuw en bood het de toegetooste persoon aan en zo verder. Met een snelheid, jongens, tot iedereen onder tafel lag.

27 februari

Met weinig bagage, onze twee dekens, wat ondergoed, bestek en eetketeltje, en onze hond en een paar serieuze katers, boden wij ons aan in de Pilsudski Kazerne Ullica-.....(ik weet het niet meer.). Wij kregen een chambree toegewezen, bed, legerstede, stro totaal onbekend, werkelijk "paljas par terre", maar dan zonder paljas: slapen op de blote grond. Driemaal per dag kregen we warm eten. 's Morgens: soep met rond parkietenzaad, wat de Fransen "millet rond" noemden, met vleesbrokken-van varken of rund. 's Middags idem. 's Avonds kregen we bruine ongepelde rijst i.p.v. millet in de soep. Bij de soepbedeling 's morgens kreeg men een flinke homp brood toegestopt, ongeveer 600 à 700g, een handvol theeblaadjes, een lepel kristalsuiker en 25g tabak. Die tabak was soms gehakte stengel van tabaksplanten "Machorka" ongesneden tabaksbladeren. Duitse sigaretten, Russische papirossi's en eens een paar sigaren "Nur für Offizierscasino"; sigarettenpapier en lucifers "spichkis" eenmaal. Op de kamer waren wij dan verplicht een Vestaalse maagd aan te duiden die het sigarettenpeukje brandend moest houden. Om thee te zetten diende men werkelijk vindingrijk te zijn. -vraiment débrouillard! Van sanitair was er geen sprake: toiletten en wasbakken waren er ooit geweest, maar die waren tot de laatste moer, pijp, totaal verdwenen. Dus, veldlatrine bouwen.

Daarna kwam zoals het hoorde, de ondervraging door de Sovjet-gestapo, de Gepeoe of N.K.W.D. "Hoe heet jij? Vanwaar kom jij? Ausweis? Wat heeft u aangezet naar ons toe te

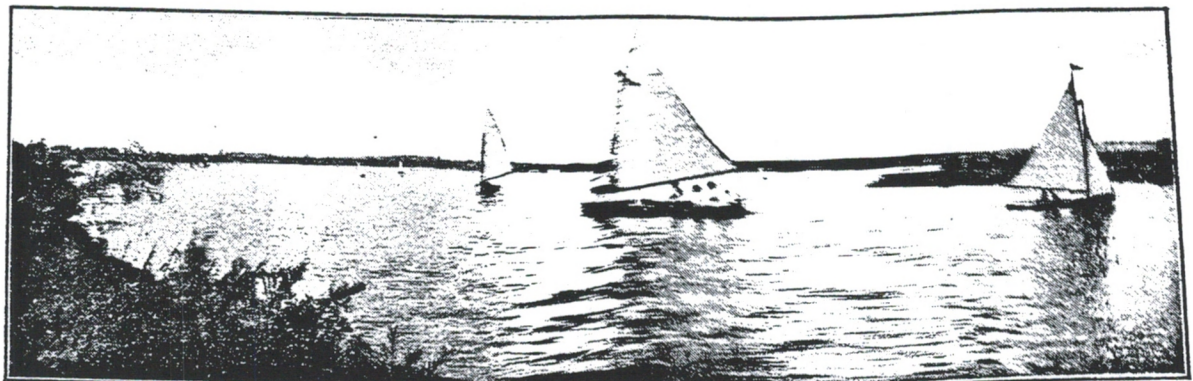

□ Hofstede van de Chuchuls

komen? Wat deed jij in de fabriek?...” Niet al te streng, routine. Geen onknappe meid, donkergroene platte dienstpet met zwarte, rechte, verlakte klep, zij sprak tamelijk vlot Frans. Met onze Tommy hadden wij absoluut geen problemen: alhoewel wit, mocht hij toch bij ons in de kazerne van het Rode Leger “Krasnaia Armia” blijven; met Nella liep het anders af! Ofschoon Italië in 1943 onder Badoglio gecapituleerd had, bleef de Sovjet Unie de Italianen als vijandelijke onderdanen beschouwen. Onze Nella, die zo goed ravioli maken kon, werd als vijandelijke onderdaan afgevoerd en van haar hebben wij nooit nog iets vernomen.

Onze chambree bestond uit: vier à vijf Belgen, een Franse jood uit Lyon en een Franse zigeuner (beiden overlevenden uit Auschwitz), twee bergbewoners uit de Alpen le Haut Briançonnais en twee Bretoense vissers.

(vervolgt)

Geschiedkundige en genealogische websites van Marc Alcide

De bibliotheek van het VVF te Merksem telt reeds tal van genealogische bewerkingen aangaande het gebied Mechelen, Zemst en omstreken. Ze zijn echter traditioneel (gedrukt) uitgegeven.

Daar er van deze publicaties telkens een digitale versie bestaat is er reeds veel werk geleverd om ze integraal op het Internet beschikbaar te zetten. Hierna volgt een lijst van hetgene er zich reeds bevindt. Ter herinnering: namen opzoeken gebeurt in Netscape met de toetsencombinatie "ctrl"f Mechelen en Zemst nemen qua quantiteit op dit gebied momenteel het vortouw.

1. Websites

200 jaar geleden had de Boerenkrijg plaats

<http://user.glo.be/~gd32425/boerenkrijg/>

De geschiedenis van Zemst

<http://zemstgeschiedenis.home.ml.org>

De Semse, heemkundige kring

<http://semse.home.ml.org>

De geschiedenis van Mechelen

<http://www.mechelen.be/gesch-nl.htm>

Stadsarchief Mechelen

<http://www.mechelen.be/archief/archmech.htm>

2. Genealogische Bewerkingen

2.1 Mechelen

Mechelse conscrits of (kandidaat-)soldaten voor het Franse leger(1798-1814)

<http://www.mechelen.be/archief/ConscritIndex2.html>

Repertorium op de artikels van de Mechelse Oudheidkundige Kring

<http://www.mechelen.be/inhokmch.htm>

Criminaliteit te Mechelen van 1773 tot 1795

<http://www.mechelen.be/archief/Vonnissn.htm>

Register van de Belastingen op de Huizen anno 1722: Sint Katelijneparochie

<http://www.mechelen.be/archief/katelijne.htm>

Stamboom Roggemans

<http://www.mechelen.be/archief/Roggemans.htm>

2.2 Zemst

De heren en hun gerecht te Zemst tijdens de middeleeuwen vanaf 1293

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/1293-inh.htm>

Zemst in 1686:

<http://members.tripod.com/~Alcide/Zemst1686.html>

Vondelingen uit Mechelen, ondergebracht in Groot-Zemst

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/Vondelingen.html>

Weerde in 1702

<http://members.tripod.com/~Alcide/Weerde1702.htm>

Zemst: gezinsreconstructies 1600-1800

<http://www.geocities.com/Colosseum/Field/3437/GZ-ZEMST.HTM>

Schepenregisters Zemst, 1652-1795

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/oliveteten.htm>

Notariale akten Verstraeten, 1781, 1788, 1790, 1794 en 1842 Zemst

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/notar-vs.htm>

de volkstelling van 1796 voor Mechelen extra muros, Hofstade, Muizen, Zemst en Weerde

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/vt1796.htm>

de volkstelling van 1755 te Zemst

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/zmst1755.htm>

Kwartierstaat of voorouderslijst van Marc Alcide (hfdz. Zemst-Weerde-Mechelen)

<http://www.geocities.com/Colosseum/Field/3437/KWARTIER.HTM>

Volkstelling 1702 Zemst

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/ZemstTelling1702-1.html>

Muizen: gezinsreconstructie 1600-1800

<http://www.geocities.com/Vienna/Strasse/2803/muizen.htm>

Hever: gezinsreconstructies 1500-1800 <http://www.geocities.com/Colosseum/Field/3437/GZ-HEVER.HTM>

Landbouw- en veetelling te Zemst in 1794

<http://members.tripod.com/~Alcide/Zemst1794.htm>

Elewijt: gezinsreconstructie

<http://user.glo.be/~gd32425/elewijt/ELEWIJT.htm>

STUDENT AAN DE K.U.LEUVEN

Drie generaties

GROOTVADER TAMBUIZER (74) RAAKTE DE HELFT VAN ZIJN CURSUSSEN KWIJT TOEN EEN V1 HET OUDERLIJK HUIS MET DE GROND GELIJK MAAKTE. ZOON TAMBUIZER (45) AGEERDE BEGIN JAREN ZEVENTIG MEE TEGEN HET GEBRUIK VAN HET REKENMACHIETJE TIJDENS EXAMENS. KLEINZOO TAMBUIZER (19) HEEFT ZIJN EIGEN E-MAIL ADRES. STUDENT AAN DE K.U.LEUVEN IN DE JAREN '40, '70 EN '90.

112

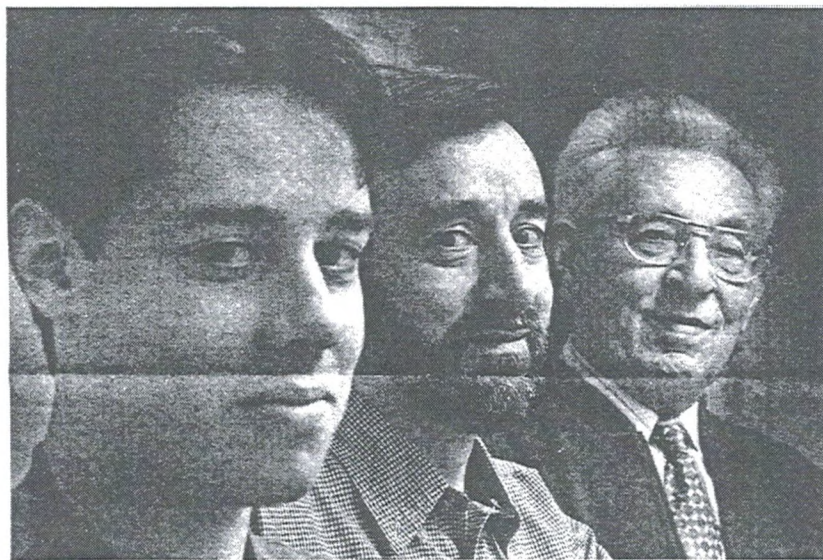

Foto: Rob Stevens

Grootvader Stan Tambuizer is zichtbaar trots op zijn nageslacht van drie zoons, twee dochters en achttien kleinkinderen. Vier kinderen studeerden af aan de K.U.Leuven, één kleinzoon volgt op dit moment hun voorbeeld. Zelf was hij de eerste van zijn dorp die naar de universiteit trok, op senator Coenen in de vorige eeuw na.

Naar de universiteit gaan was in uw tijd niet vanzelfsprekend. Was u op school zo'n uitblinker?

Stan Tambuizer: "In vergelijking met mijn zoons niet hoor. Ik volgde Latijn-Grieks aan het college van Vilvoorde. In de poësis was ik de eerste maar in de retorica niet. En het één was het gevolg van het ander: wie de eerste was in het voorlaatste jaar was *bellenman* in het laatste. Daardoor miste ik het begin en het einde van de lessen natuurlijk en omdat het oorlog was kwam het er 's avonds niet van om mijn cursussen aan te gaan vullen bij een klasgenoot."

"Ik groeide op hier in Weerde, een deelgemeente van Zemst. Mijn vader stierf toen ik vijf jaar was, en mijn zusje een paar jaar later. Mijn moeder hertrouwde na enkele jaren met mijn oom, die ook weduwnaar geworden was. Op die manier werd mijn neef mijn broer. Mijn moeder en oom werkten in de tuinbouw, en ik hielp hen regelmatig. De universiteit, dat was bij ons thuis een onbekende wereld. Maar mijn ouders waren meteen akkoord toen ik vertelde dat ik wilde gaan studeren. Dat werd ook sterk aangemoedigd door de pastoor."

"Een leraar uit het college bracht me op het idee om te kiezen voor landbouwingenieur. Ik heb ook nog heel even aan veeartsenij gedacht. Maar daarvoor moest je naar Gent, en dat was in die tijd niet echt evident in een katholiek milieu als het onze. En bovendien was Gent veel te ver."

Bom

Hoe beviel dat eerste jaar in Leuven?

"Ik begon te studeren in '41, in volle oorlogstijd dus. Ik was op kot boven een kachelwinkel in de Diestsestraat, onder de hoede van een zorgzame *kotmadam*, samen met twee Russische studenten. Uitgaan deden we nauwelijks, het waren magere jaren hé. Bovendien lustte ik geen oorlogsbier. Ik ging regelmatig naar huis, zeker in het weekend. Soms ging ik eens schaken of biljarten. Ik heb ook nog wat boklessen genomen. En verder studeerde ik hard, vooral om mijn moeder plezier te doen. We begonnen in het eerste jaar met 80 -vrij- enkel jongens natuurlijk - en daarvan zouden er maar 20 slagen. We hadden les met 500 studenten uit allerlei richtingen, en altijd in de grote aula. De afstand met de professoren was oneindig groot -we zouden het nooit hebben gewaagd een vraag te stellen. Als student liepen wij er netjes bij, in kostuum, met een das. Dat werd wel van je verwacht."

"Ik was er niet door in eerste zit en dat betekende natuurlijk een grote teleurstelling. In tweede zit waren maar een handvol studenten geslaagd, maar gelukkig was ik er bij. Ik verhuisde naar een kot in Heverlee. Vanaf het tweede jaar hadden we namelijk les in het Landbouwinstituut, enkel nog met de studenten van

onze richting. Toen werd de afstand met de professoren wel iets minder groot. Ik had de gewoonte om karikaturen te maken van de profsten tijdens de les en één keer werd ik daarbij door mijn *model* betrapt. Maar hij vond het resultaat zo geslaagd dat hij de tekening heeft gehouden."

"In het vierde -toen nog laatste- jaar moesten we een monografie schrijven. Maar in het voorjaar sloeg er een *vliegende bom*, een V1, in op enkele meters van ons huis. Ik was op dat moment in Leuven. Mijn ouders konden zich gelukkig op tijd verschansen in de kelder en hoewel die half instortte liepen ze enkel een paar schrammen op. Maar het huis was weg, volledig, en ik was de helft van mijn cursussen kwijt. Bovendien weigerden de mensen van de hoeve die ik wilde beschrijven, na een tijd hun medewerking -de sfeer was erg argwanend zo vlak na de oorlog. Uiteindelijk zou ik mijn monografie pas in '47 afmaken, toen ik al twee jaar-zonder diploma- aan het werk was. Terwijl ik bakstenen aan het schoonsmaken was om ons huis weer op te bouwen was een vriend me komen vertellen dat er een plaats was bij een maalterij voor veevoerders in Anderlecht. Daar heb ik drie jaar gewerkt: ik moest veevoeder samenstellen en bereiden. Er heerste een gezellige sfeer, maar het was zwaar werk. Inmiddels was ik getrouwd met mijn vrouw, met wie ik nog samen in de

bewaarschool had gezeten."

In '48 ruilde u die baan voor een plaats op het ministerie van Landbouw. Wat was uw taak?

"Het ministerie wilde overtuigen om coöperatieven op te richten -op die manier zouden ze in groep een tractor kunnen aankopen en zo. Ik trok heel Vlaanderen rond om die idee te propagieren. Dat was niet zo eenvoudig want de boeren hadden tijdens de oorlog een heel individualistische mentaliteit opgebouwd."

"Na tien jaar schakelde ik over naar studiewerk op het landbouwkundig economisch instituut van het ministerie. Dat deed ik zeer graag. De landbouwsituatie per provincie analyseerden bijvoorbeeld, zodat daar beleidsconclusies uit zouden kunnen worden getrokken. Maar toen ik in '83 met pensioen ging, was ik ook blij te kunnen stoppen. Het was mooi geweest. Sindsdien geniet ik van mijn vrije tijd. En van mijn vijf kinderen en achttien kleinkinderen, op wie ik heel trots ben. Erik is doctor in de landbouwwetenschappen, Marc en Irma zijn huisarts, Walter is burgerlijk ingenieur en Mieke is kleuterleidster. Walter was in het college *primus perpetuus!*"

Rekenmachine

Walter Tambuizer: "Net als mijn twee oudere broers ging ik naar het

studenten. Een goede bijverdienste. Wat ik me ook goed herinner, waren onze hevige protesten tegen het gebruik van het rekenmachietsje op het examen. Onze reden was dat je zonder rekenmachine altijd een logisch geheel getal uitkomt -als je juist zit ten minste- maar met rekenmachine is dat niet zo, dus heb je die bevestiging niet. Maar natuurlijk heeft het rekenmachietsje gewonnen. (lacht) Je moet weten dat de generatie vóór ons alle mogelijke berekeningen maakte met behulp van een rekenlat -elke ingenieur kon daarmee spelen. Wij hebben dat nog wel moeten leren, maar nooit goed onder de knie gekregen."

"Na mijn studies wou ik mij bekwaamen in de architectuur en daarom zocht ik een stageplaats bij een architect. Niet zo voor de hand liggend natuurlijk voor een ingenieur. Ik ben alle architecten in alfabetische volgorde begonnen aanschrijven en na drie maanden kon ik op twee plaatsen beginnen. Ik koos voor een architect uit het Antwerpse omdat mijn toekomstige vrouw daar studeerde en daar ben ik zeven jaar gebleven. Nu werk ik als projectleider voor bouwfirma Vooruitzicht en daar komt die ervaring mij natuurlijk goed van pas. Sinds vijf jaar wonen we met onze vier kinderen weer in Zemst."

Genen

De oudste zoon van Walter, Han Tambuizer, studeert in het voetspoor van zijn grootvader voor wat nu bio-ingenieur heet. Vorig jaar haalde hij het net niet, dit jaar is hij met frisse moed opnieuw begonnen. Zit de interesse voor de landbouw in de genen?

Han Tambuizer: "Ik wilde absoluut ingenieur worden, dat wist ik zeker. Ik hou wel van wetenschappen en wiskunde, daarom was ik in de humaniora na het vierde jaar overgeschakeld van Latijn-wetenschappen naar Wiskunde-wetenschappen. Een beetje tegen de zin van mijn vader, waarschijnlijk omdat hij zelf Latijn heeft gedaan. Ik heb nog een tijdje getwijfeld tussen burgerlijk ingenieur en bio-ingenieur maar het is dus toch het laatste geworden. Ik interesseer me vooral voor milieutechnologie. De landbouw ligt me zo niet." "Ik zat vorig jaar op kot in Pius X. Om 12 uur gaat de deur daar dicht en wij hadden géén sleutel. (gelach) Maar er was wel een muur waar je over kon klimmen. Niet dat wij zo vaak weggingen, we amuseerden ons vooral op de peda zelf. Er hing daar echt een toffe, sociale sfeer -misschien een beetje té tof... Je werd voortdurend gestoord... nu wérd ik ook wel graag gestoord. (lacht) Dit jaar ben ik op kot gegaan bij particulieren en daar zal het wel wat rustiger zijn."

Stan Tambuizer: "Niet dat hij geluierd heeft hoor. Hij heeft hard gewerkt, dat hebben wij gezien."

Han Tambuizer: "Ik vond het afgelopen jaar wel vrij zwaar. De hele dag les en practica en dan 's avonds nog moeten studeren... Tijdens de examens had ik ook wel een beetje last van zenuwen. Maar ik zie het voor dit jaar wel zitten. Ik heb voor een paar vakken een vrijstelling, dat geeft moed. Die vakken volg ik nu in tweede kan, om er niet uit te raken. Dit jaar lukt het vast wel."

Ine Van Houdenhove

Annonceblad 2/10/97

Stamboom

DE SEMSE - Voor het genealogisch weekend van heemkundige kring De Semse kan men zaterdag 4 en zondag 5 oktober, van 13 tot 18 uur, in de Schranshoeve (Epegem) terecht. De stamboom van de families Bruininckx, De Raes en Vermeulen staat centraal. Van de deelgemeenten Elewijt, Epegem, Hofstade, Weerde en Zemst liggen de microfilms van het parochieregister en gegevens van de burgerlijke stand ter inzage. Kadastrale kaarten belichten Epegem. Een expositie toont unieke kunstwerken uit privé-collecties. Wie interesse voor of vragen heeft bij het opmaken van een stamboom of kwartierstaat krijgt deskundig advies.

Stamboomdag

EPPEGEM - Heemkundige kring De Semse organiseert 4 en 5 oktober, telkens van 13 tot 18u, zijn derde genealogisch weekeinde in de Schranshoeve. Wie geïnteresseerd is in een stukje dorpsgeschiedenis, wie zijn stamboom wil uitdiepen of gewoon nieuwsgierig is, vindt ongetwijfeld zijn gading.

2/10/97
8.00
D.V.A.

Kantklossen

TENTOONSTELLING - Tot 30/11 elke weekend van 12 tot 19 uur in de Schranshoeve Epegem, met demonstraties van kantclub De Margrietjes.

Streekkrant nov'97

Belleman 11/9/97

Regionaal

Heemkundige Kring

"De Semse" epegem
Wie was eigenaar van uw grond rond 1860?

In het kader van de genealogische namiddagen zal de Heemkundige Kring "De Semse" elk jaar een deelgemeente van Zemst met een specifiek thema aan bod laten komen.

Dit jaar komt Epegem aan de beurt met de vraag: "Wie was eigenaar van uw grond rond 1860?" Dit is één van de thema's die op 4 en 5 oktober op de Schranshoeve worden behandeld; (Stijn Streuvelsstraat 92, te Epegem/Zemst van 13 tot 19u.

Alle geïnteresseerden in familiekunde zijn er welkom!

Tentoonstelling: september 97

open-deur: 14 september

Heemkundige Kring "De Semse"

Tentoonstelling en open-monumentendag onder het motto "Arbeid"

De op nationaal vlak ingestelde open-monumentendag heeft als thema "ARBEID". In de gemeente Zemst werd o.m. door de Heemkundige Kring "de Semse" een tweevoudige manifestatie georganiseerd: Stijn Streuvelsstraat 92/1 te Epegem)

1) Een tentoonstelling "ARBEID" van 5 tot 28 september!

Vooropening, vrijdag 5 september om 20u met een voordracht door Diane De Keyser, schrijfster van het boek "Madame est servie" leven in dienst van adel en burgerij.

Jerome de Perlinghi, foto's, reportage "Working it out".

Vervolgens ambachtelijke materialen en een meiden-slaapkamer uit de jaren 1920. Openingsuren:

van woensdag tot vrijdag vanaf 15 uur, zaterdag en zondag vanaf 14 uur.

2) Een open-deurdag op zondag 14 september vanaf 14 uur, met demonstraties van vele ambachten (smeden, kantklossen, boterstampen, mandenvlechten; stoel-vlechten, enz.)

Nieuw schoolgebouw

WEERDE - De uitbreiding van de Vrije Basisschool De Zonnewijzer is al enige tijd een feit. De officiële opening en inzegening van het nieuwe gebouw heeft plaats op zaterdag 11 oktober om 19.30u.

g.v.a. sept'97

VLAN - 25/10/97

Recherche généalogique sur ordinateur

Les cercles d'histoire, du Brabant wallon, mais aussi de Wallonie, seront en nombre, ces 25 et 26 octobre. Il y aura de plus un représentant des cercles d'histoire du Brabant flamand: "Heemkring de Semse". Tandis que quatre exposants, venus de France, présenteront des simulations de recherche généalogique sur ordinateur.

Certaines lignes Internet seront branchées, annonce Raymond Betz, poursuivant: Une autre nouveauté sera la présence plus grande des CD Rom; via la bibliothèque de Nivelles, et un prêt de matériel par la Cyberschool de Wavre.

Septante-sept exposants, 350 m² de tables, 1.300 m² de superficie d'exposition et des dizaines de milliers de livres pour les passionnés d'histoire et de généalogie!

La recherche du passé familial intéresse de plus en plus de gens. Ils s'enquient du pays ou de la région d'origine. A moins qu'il ne soit question d'héritage dans des familles où l'on connaît la première branche mais où l'on ne sait rien de l'autre.

De 50 F à 2.000 F

Intéressant à savoir également: la Fédération touristique de la province du Brabant wallon va mettre en vente tous les anciens numéros de la série "Folklore brabançon", la revue de choix du Brabant unitaire de 1930 à 1990. La province arrête cette collection et met en vente tout le stock - quelque 6 m³ de volumes! - à 75 F/le numéro, ou 60 F/unité par dix.

Question prix, ceux-ci varient. Si une édition rare s'affiche à 30.000 ou 40.000 F, la moyenne des prix se situe

entre 50 F et 2.000 F. La majorité des livres sont datés de 1830 à 1950. Avant cette période, les prix montent en flèche, précise Raymond Betz.

Contrairement à ce qu'on pourrait penser, les bouquinistes sont encore fort nombreux. Nous avons un fichier de 180 adresses, principalement francophones, admet Raymond Betz. Nous avons dû limiter le nombre des bouquinistes, par manque de place. Et trop grand succès du premier salon.

Quant aux maisons d'édition telles les Presses de Belgique, Marabout, Editions Lannoo & Racine, Casterman, Edition du Scarabée, la section historique du Crédit communal..., elles seront représentées par la librairie Le Paon de Genval.

graphies anciennes sur la province du Brabant, ou sur certains monuments anciens de la région Brabant-Bruxelles. Comme les livres tout simplement intitulés "Brabant" de Desneux, datant de 1930, ou les 45 fascicules de la collection "Wallonie: art et histoire"....

Non comptés le sponsoring et le bénévolat, le budget

d'une telle entreprise avoisine les 220.000 F, l'administration communale de Lasne donnant un joli coup de pouce question location de la salle et du matériel et montage effectué par les ouvriers communaux. L'an dernier, c'est la députée permanente Georgette Wautelet qui avait donné le signal d'envoi du salon. Cette année, l'inauguration

officielle revient au gouverneur Valmy Féaux, en présence de l'échevine lasnoise de la culture, Brigitte Defalque.

Dr historicus Henri Vannoppen.
Het Verbond voor Heemkunde.
De heemkringen "Hagok" en "de Semse".
De Vlaamse Vereniging voor
Familiekunde regio Mechelen en Lier
waren aanwezig op de
"Belgische beurs van het Geschiedenisboek"
te Lasne op 25 en 26 oktober 1.1.
2500 bezoekers bezochten deze beurs, waaronder een enorm aantal personen met vlaamse voorouders die veel interesse hadden voor de
Nederlandstalige uitgaven.

Entre autres collections

Le régionalisme a la cote, parmi l'éventail des sujets. Effectivement, tout ce qui touche au patrimoine régional, à l'histoire régionale, a beaucoup de succès. Hormis ces thèmes, que peut-on trouver dans ce salon? Raymond Betz a des exemples précis à nous dévoiler:

Moi-même, j'étais intéressé, l'an dernier, par la série des livres sur Napoléon 1814-1815 en 5 volumes de Hous-saye. Il y a moyen de trouver cela, au salon. Ainsi que, par exemple, une série de mono-

L'histoire peut drainer les foules

Succès impressionnant, inimaginable même pour ses concepteurs, que celui du deuxième Salon du livre d'histoire de Lasne. Dimanche, à 16 h, plus de 2 000 personnes étaient déjà entrées dans le Centre sportif et culturel de Lasne transformé en une immense librairie. Toutes ont en commun la passion pour l'histoire, qu'elle soit locale, régionale, nationale ou internationale.

RAYMOND BETZ n'en revient toujours pas. En créant l'an dernier, avec Willy Cordier, le Salon du livre d'histoire de Lasne, il ne s'est jamais imaginé que la deuxième édition puisse déjà drainer plus de 2 000 personnes et faire l'unanimité tant chez les exposants que chez les visiteurs.

Visiblement, le livre d'histoire plaît et un salon de ce type était le bienvenu. « A tel point, nous confiait un éditeur bruxellois, qu'il y a lieu de se demander s'il

n'est pas préférable d'organiser dix expositions de ce genre plutôt qu'une grande foire du livre. Il faut que le livre aille vers les gens et ne pas attendre que les gens viennent au livre. »

Même Jean Bonnevie, le fondateur de la Foire du verre de Lasne saluait l'initiative. « Cette fois, je suis battu, nous a-t-il confié. Ils ont amené plus de monde que moi à Lasne. Mais ils l'ont mérité. »

Le trio le plus heureux au monde : MM. Betz, Cordier et Debatty. (Photo VA - W004657)

La quasi-totalité des cercles d'histoire

On pouvait trouver dans les diverses salles une multitude de spécialités différentes, des bouquinistes remarquablement achalandés mais aussi la quasi-totalité des cercles d'histoire du Brabant wallon, des groupes comparables d'autres provinces, des associations de généalogie, tout ce qui tourne aussi autour de l'aventure des Belges dans le

Nouveau Monde, des éditeurs de beaux livres. Seul manquait à l'appel l'éditeur brabançon walloon *Quorum*. On ne sait pourquoi.

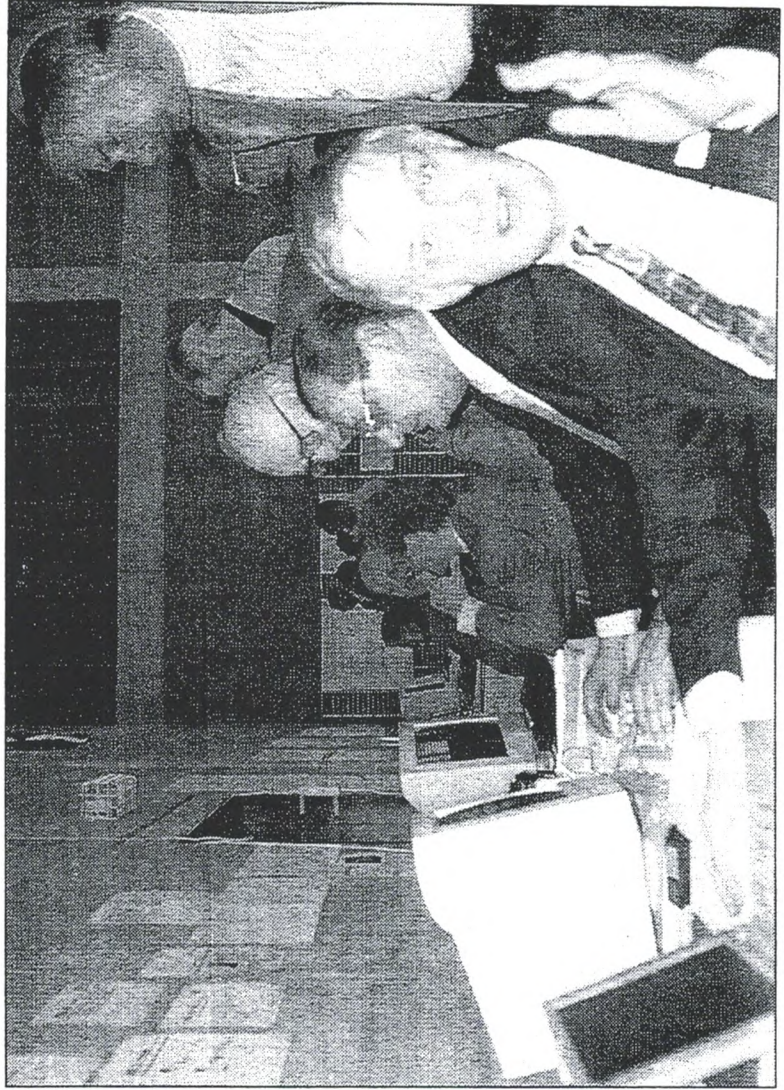
En règle générale, tous ont bien vendu. On a, par exemple, vu un grand historien flamand s'en retourner avec deux gros sacs d'ouvrages rares. Cela fait des années qu'il recherchait ces titres.

Les cercles d'histoire locale avouaient aussi avoir eu beaucoup de contacts. « Pour se faire

connaître, nous a confié Henri Vets, de Genappe, c'est vraiment l'idéal... »

Après un tel succès, le Cercle d'histoire de Lasne ne peut que renouveler l'expérience. Encore faut-il qu'il s'étoffe. Car ce très beau salon est préparé par trois personnes seulement, MM. Betz, Cordier et Debatty. Et 1998 s'annonce particulièrement chargée pour Lasne. On y fêtera avec fastes le centenaire de Robert Goffin.

Yves VANDER CRUYSEN

Les stands très informatisés des cercles généalogiques ont attiré la foule. (Photo - W004659)

